O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KUTUBXONASI
INV. №

Ушбу сонда:
2 БАҒРИКЕНГЛИК ВА МУРУВВАТ
3 НАФС ГИРДОБИ
XXI АСР НАФАСИ — воқеалар, хабарлар, тафсилотлар
4 ОМАД КЕЛТИРГАН БОЙЛИК

MEZON:

Ипотека билан таъминланган мажбурият бўйича қарздорнинг ўзи ёки бу мажбуриятда иштирок этмайдиган учинчи шахс (ашёвий кафил) ипотекага қўйювчи бўлиши мумкин.

Ипотека белгиланган мол-мулк, агар ипотека тўғрисидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ипотекага қўйювчининг эгалигида ва фойдаланишида қолади.

«ИПОТЕКА ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН, 4-МОДДА

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

№ 3 (510)
2007 йил 23 январь
сешанба

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

ХАЛҚ МАНФААТИ — УСТУВОР ВАЗИФА

Озод ва фаровон юртимизнинг мустақил тараққиёт давридаги ҳар бир йили асрларга татигулик янгиланишлар, бунёдкорлик ишлари, ривожланиш сари ташланган дадил одимларга уйғун кечаётир. Истиқлол йилларида ҳар бир йилни алоҳида ном билан аташ ҳаётимизда эзгу анъанага айланди. Аслида йилларни бундай номлаш замирида қадим давлатчилигимиз ва халқимизнинг асрлар мобайнидаги бардавом қадриятлари — меҳр-муҳаббат, инсон манфаатларини юксак тутиш, ёш авлодни соғлом ва маънавий баркамол тарбиялаш, оналар ва болалар ҳимояси, маҳалла ва юрт ободлиги сингари инсонпарвар мақсадлар мужассам.

Президентимиз Ислом Каримов Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 14 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида янги — 2007 йилни **«Ижтимоий ҳимоя йили»** деб эълон қиларкан, «ижтимоий» сўзининг луғавий маъносига шундай таъриф берди: **«Ўз-ўзидан равшанки, ижтимоий ҳимоя масаласи — бу фақат давлат ва ҳокимият ташкилотлари, ижтимоий таъминот ва хайрия муассасаларининг иши бўлиб қолмаслиги лозим. «Ижтимоий» деган сўзнинг кўпчиликка, жамоатчиликка мансуб деган маънони ифода этишини инобатга оладиган бўлсак, бу ўта муҳим масала жамиятимизнинг, барчамизнинг бурчимизга айланиши даркор».**

Дарҳақиқат, кейинги ўн йил мобайнида ҳар бир йилнинг алоҳида номланишида туб ижтимоий-маънавий мазмун-моҳият бор. У ҳам бўлса, инсон манфаатлари, халқимизнинг орзу-интилишлари, дард-у ташвишларини диққат-эътиборда тутиб, саъй-ҳаракатларимизни улуғ мақсадларга йўналтиришдир.

Албатта, жамиятимизда ўз ечимини кутаётган муаммолар йўқ эмас. Бу муаммолар орасида энг долзарби — оддий инсон манфаатининг кун тартибига қўйилиши, ижтимоий ҳимоя тизимини такомиллаштиришнинг устувор вазифа қилиб қўйилгани давлатимиз олиб бораётган инсонпарвар сиёсатнинг мантиқий давомидир. Ушбу сиёсатнинг самарали натижаларини бозор иқтисодиёти шароитида аҳолининг ёрдамга муҳтож тоифаларига — кўп болалик ва кам таъминланган оилаларга, ёлғиз кексаларга, етим-есир ва ногиронларга, талаба ва пенсионерларга кўрсатилаётган кўмак мисолида яққол кузатиш мумкин.

Дарҳақиқат, бундай ёрдамлар миқдори йилдан-йилга кўпайиб бораётир. Чунончи, 2006 йили давлат бюджетининг социал соҳа ва аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлашга қаратилган умумий харажатлари 51 фоизни ташкил этган бўлса, бу кўрсаткич 2007 йилда 54,1 фоизни ташкил этади. Кам таъминланган, ёш болали оилалар учун бериладиган ижтимоий нафақаларга эса жорий йилда давлат бюджетидан ажратиладиган харажатлар миқдори 7 фоиздир.

Мустақиллик йилларида тинч ва фаровон ҳаётни барпо этишнинг қонуний негизи яратилди. Дастлаб, Конституциямизда халқ манфаатининг ҳуқуқий асослари ўз аксини топди. **«Давлат ўз фаолиятини инсон ва жамият фаровонлигини кўзлаб, ижтимоий адолат ва қонунийлик асосида амалга ошириши»** Бош Қомусимизнинг 14-моддасида мустаҳкамлаб қўйилган. Давлатимиз раҳбари томонидан ишлаб чиқилган, «Ўзбек модели» номи билан жаҳонда тан олинган, мустақил тараққиётимизнинг асосини ташкил этган беш тамойилдан бири кучли ижтимоий ҳимоя сиёсатидир. Ушбу тамойилни ҳаётга жорий этиш мақсадида ўтган йиллар мобайнида **«Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»**, **«Ногиронларни ижтимоий ҳимоялаш тўғрисида»**, **«Фуқароларнинг давлат пенсияси таъминоти тўғрисида»** ва бошқа аҳоли ижтимоий ҳимоясининг ҳуқуқий асосларини белгилаб берган қонунлар қабул қилинди.

Албатта, **«Ижтимоий ҳимоя йили»**да олдинги йиллардан бошланиб, изчил давом эттирилиб келинаётган эзгу ишлар янада жонлантирилади. Жумладан, етим-есир, қаровчисиз қолган болаларга зарур ёрдамлар берилади, маънавий мадад кўрсатилади. Шунингдек, ёшларнинг билим олиши, касб-ҳунар ўрганиши, иш ўрнига эга бўлиши билан боғлиқ масалалар ҳам ушбу йилдаги устувор вазифалар сирасига киради. Меҳнат фахрийлари ва пенсионерларни муносиб яшаш шароити билан таъминлаш мақсадида ўтган йилнинг 7 сентябрида қабул қилинган Президентимизнинг **«2007-2010 йилларда ёлғиз кексалар, пенсионер ва ногиронларни аниқ ижтимоий муҳофаза қилиш ва уларга ижтимоий хизмат кўрсатишни янада кучайтириш чора-тадбирлари Дастури тўғрисида»**ги қарори нафақат аҳоли ижтимоий ҳимоясини кучайтиришга, балки бу соҳадаги ишларнинг қонуний асосларини мустаҳкамлашга хизмат қилмоқда.

Дарҳақиқат, Юртбошимиз ташаббуси билан Ижтимоий ҳимоя йили, деб эълон қилинган 2007 йил — истиқлолнинг дастлабки йилларидан бошланган ва изчил давом этиб келаётган бунёдкорлик ишларимизнинг давоми сифатида халқ турмушининг фаровонлиги ошишига, орзу-умидлари тўлиқ юзага чиқишига хизмат этадиган йил бўлади.

Бобомурод РАЙИМОВ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг

ФАРМОЙИШИ

Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш ишларининг боришини ўрганиш ва бу борадаги ислоҳотларни янада чуқурлаштиришга доир чора-тадбирлар ишлаб чиқиш масалалари бўйича Ишчи гуруҳини ташкил этиш тўғрисида

Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш Давлат дастурининг бажарилишини чуқур таҳлил этиш ва баҳолаш, шунингдек, соғлиқни сақлаш тизимини янада ислоҳ қилишга оид муҳим тамойил ва ёндашувлар бўйича аниқ таклифлар ишлаб чиқиш ҳамда киритиш мақсадида:

1. Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш ишларининг боришини ўрганиш ва бу борадаги ислоҳотларни янада чуқурлаштиришга доир чора-тадбирлар ишлаб чиқиш масалалари бўйича Ишчи гуруҳи иловага мувофиқ таркибда тузилсин.

2. Ишчи гуруҳи 1998-2006 йиллар мобайнида соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш якунларини танқидий баҳолаш, ислоҳотларни амалга ошириш жараёнида йўл қўйилган камчиликларни ва тиббий хизмат кўрсатиш ҳамда аҳолининг соғлиғини сақлашни ташкил этиш борасида ҳал этилмаган масалаларни чуқур таҳлил қилиш асосида 2007 йилнинг 1 мартигача Вазирлар Маҳкамасига қуйидаги масалалар кўзда тутилган аниқ таклифлар киритсин:

а) аҳоли учун давлат томонидан кафолатланган тиббий ёрдам ҳажмини ва давлат ҳамда хусусий тиббиёт муассасалари кўрсатадиган пулли хизматлар улушининг узлуксиз ўсиб боришини таъминлайдиган, юқоридан қуйигача самарали бошқариладиган замонавий соғлиқни сақлаш ташкилий тузилмасини шакллантириш;

б) ўз соҳасида юқори малака, тажриба ва обрў-эътиборга эга шифокор-олимлар ва мутахассислар, соғлиқни сақлаш тизимининг айрим соҳалари бўйича юқори технологияли ихтисослаштирилган илмий-амалий тиббий марказлар мавжудлигидан келиб чиққан ҳолда:

Ўзбекистонда касалланиш динамикаси, турлари ва ўзига хос хусусиятларини инобатга олиб, илмий тадқиқотларни амалга ошириш;

тиббиёт амалиётига даволашнинг илғор услублари ва технологияларини жорий этиш, замонавий тиббий ташхис қўйиш ва даволаш ускуналаридан фойдаланиш асосида юқори малакали ихтисослаштирилган тиббий ёрдамга муҳтож беморларни текшириш ва даволаш;

клиника ординатураси орқали шифокор ходимлар малакасини ошириш ва касб маҳоратини такомиллаштириш ишларини ўз ичига оладиган юқори технологияли ихтисослаштирилган илмий-амалий тиббий марказларни ташкил этиш ва ривожлантириш;

в) касалликларнинг олдини олиш ва қишлоқ аҳолисига сифатли биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш бўйича қишлоқ врачлик пунктлари фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш;

г) соғлиқни сақлаш тизимининг кам қувватли, ортиқча ва самарасиз муассасаларини, кейинчалик уларнинг негизида замонавий нодавлат даволаш муассасалари ташкил этиш шарти билан ижарага ёки хусусий мулк қилиб, шу жумладан, уларни нолга тенг қийматда бериш;

д) соғлиқни сақлаш тизимида пулли хизматлар ва хусусий тадбиркорликни устувор ривожлантириш ҳамда рағбатлантиришни таъминлайдиган қўшимча имтиёзлар яратиш;

е) аҳоли, айниқса болаларни юқумли касалликлар ва эпидемиялардан ишончли ҳимоя қилишни таъминлайдиган санитария-эпидемиология хизмати тизимини мустаҳкамлаш ҳамда унинг самарадорлигини ошириш.

3. Вазирлар Маҳкамаси Ишчи гуруҳининг таклифлари асосида 2007 йилнинг 15 мартигача Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонининг тегишли лойиҳасини тайёрласин ва тақдим этсин.

4. Мазкур фармойиш ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосарлари Р.Азимов ва Р.Қосимов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **И. КАРИМОВ**

Тошкент шаҳри,
2007 йил 22 январь.

Xabar

АМАЛИЙ ҲАМКОРЛИК

Жорий йилнинг 15-19 январь кунлари Адлия вазири Ф.Отахонов раҳбарлигидаги Ўзбекистон Республикаси делегацияси амалий ташриф билан Германия Федератив Республикасида бўлди.

Ушбу ташриф Ўзбекистон Республикаси суд-ҳуқуқ соҳасидаги ислоҳотларга кўмаклашиш, жиноят қонунчилигини либераллаштириш ва икки томонлама ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш мақсадида Германия федератив ҳукуматининг ташаббусига кўра амалга оширилди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенати, Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Ички ишлар вазирлиги ва Бош прокуратураси вакилларидан иборат делегация аъзолари махсус тақдимот дастурида иштирок этишди. Ушбу дастур доирасида Ўзбекистон вакиллари Германиянинг бугунги суд-ҳуқуқ тизими, жиноят қонунчилигини такомиллаштириш бўйича тажрибаси, жумладан, «Хабеас корпус» институтини жорий этилиши ва фаолияти билан яқиндан танишдилар.

Шунингдек, икки давлатнинг тегишли вазирлик ва идоралари раҳбарлари ўртасида ўзаро ҳамкорлик истиқболлари муҳокама қилинди.

Ташриф давомида Германиянинг адлия, ички ишлар ва ташқи ишлар вазирликларида, Бундестаг (парламент) қўмиталарида ўзбекистонлик меҳмонлар билан учрашувлар бўлиб ўтди. Ўзбекистон делегацияси ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг жиноят тергови бўлинмалари ва пенитенциар идоралари фаолияти билан ҳам танишишди. Бундан ташқари, Конрад Аденауер Фонди ва бошқа халқаро ташкилотлар вакиллари билан ҳам учрашишди.

Ўзбекистон делегацияси аъзолари германиялик ҳамкасбларини Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат бошқарувини янада демократлаштириш ва мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партияларнинг ролини оширишга қаратилган қонунчилик ташаббуси ҳамда Ўзбекистон Республикаси суд-ҳуқуқ соҳасидаги олиб борилаётган ислоҳотлар билан таништирдилар.

Tahlil va saboq

ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИ

унинг учун барча ҳуқуқий асослар яратилган

Тадбиркорлик фуқароларимизнинг муҳим конституциявий ҳуқуқларидан биридир. Бу ҳуқуқнинг юзага чиқарилишига давлат ҳар томонлама кўмаклашади. Зеро, тадбиркорлик тараққий этган давлат иқтисодий жиҳатдан ривожланади, гуллаб-яшнайди.

Давлат томонидан тадбиркорлик фаолиятининг қўллаб-қувватланиши турли шакл ва усулларда олиб борилади.

"Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида"ги қонуннинг 41-моддасида давлат бошқарув органларининг тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш соҳасидаги фаолияти белгилаб берилган. Унга кўра, давлат бошқарув идоралари ўз ваколатлари доирасида:

- тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши ва тадбиркорлик фаолиятининг ривожлантирилиши устидан мониторингни, мавжуд муаммоларни ўрганишни ҳамда тадбиркорликнинг ҳуқуқий кафолатларини мустаҳкамлашга қаратилган норматив ҳужжатларни такомиллаштиради;

- тадбиркорлик фаолияти субъектларининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлайди;

-тадбиркорлик фаолияти субъектларига молиявий, моддий-техника ва ахборот ресурсларидан эркин фойдаланишда кўмаклашади.

Давлат бошқарув идоралари тадбиркорларга молиявий жиҳатдан кўмаклашиш билан бирга, чет эл инвестицияларини жалб этишда уларга ёрдам кўрсатишлари лозим.

Давлатимиз томонидан тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш, улар фаолиятига ноқонуний аралашувларнинг олдини олиш бўйича муайян ишлар амалга оширилди. Бунга хўжалик юритувчи субъектларни текширишни тартибга солиш, текширишлар сонини камайтириш, турли назорат идоралари томонидан амалга ошириладиган такрорий текширишларни бартараф этиш, асоссиз аралашувларга йўл қўймаслик мақсадида, тадбиркорларнинг қонуний ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тизими жорий этилишини мисол қилиб келтириш мумкин.

Бу борада **"Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида"**ги, **"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини давлат томонидан назорат қилиш тўғрисида"**ги қонунлар, Президентимизнинг 1996 йил 8 августда **"Текширишларни тартибга солиш ва назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштиришни такомиллаштириш тўғрисида"**ги ва 1998 йил 19 ноябрда **"Хўжалик юритувчи субъектларни текширишни ташкил қилишни тартибга солиш тўғрисида"**ги Фармонлари қабул қилинди. Ўтказиладиган текширишларни мунтазам мувофиқлаштириб борилишини таъминлаш ҳамда назоратни янада кучайтириш мақсадида Назорат қилувчи идоралар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика Кенгаши ташкил этилди.

Тадбиркорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш мақсадида, 2000 йил 6 апрелда Адлия вазирлигида 917-сон билан **"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини текшириш ва Текширишларни рўйхатга олиш китобини юритиш тартиби тўғрисида"**ги Низом давлат рўйхатидан ўтказилиб, Текширишларни рўйхатга олиш китоби жорий этилди. 2001 йил 15 майда бу Низомга тегишли ўзгартириш ва қўшимчалар киритилиб, унинг янги таҳрири тасдиқланиб, 917-1-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилган эди.

(Давоми иккинчи бетда)

Бугунги кунда мамлакатимизда оммавий ахборот воситалари фаолиятини демократлаштириш ва эркинлаштириш, ижтимоий-сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш жараёнида уларнинг фаол иштирокини таъминлашга қаратилган салмоқли ишлар амалга оширилди.

Qonun ijodkorligi

ОАВ: ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАР МУСТАҲКАМЛАНДИ

Мазкур соҳани жадал ва изчил ривожлантиришнинг мукаммал меъёрий-ҳуқуқий базаси яратилди. Бош Қомусимиз ҳисобланган Ўзбекистон Республикаси Конституциясида оммавий ахборот воситалари фаолияти ва бу институтга бериладиган кафолатларнинг асосий тамойилларини ўрнатувчи нормалар белгиланди. Хусусан, Конституциямизнинг II боб 12-моддасида конституциявий тузумнинг асоси сифатида **"ҳеч қайси мафкура давлат мафкураси сифатида ўрнатилиши мумкин эмас"**лиги белгилаб қўйилди.

Конституция умумий тамойиллар билан бирга, оммавий ахборот воситаларининг ҳуқуқий мақомини белгиловчи махсус конституциявий нормаларни ҳам ўз ичига қамраб олган. Хусусан, VII боб 29-моддасида **"ҳар ким ўзи истаган ахборотни излаш, олиш ва уни тарқатиш ҳуқуқига эга"** эканлиги кафолатланган бўлса, оммавий ахборот воситаларининг мақоми конституциявий ҳуқуқий мустаҳкамланган норма Конституциянинг XV боб 67-моддасида қуйидагича ифодаланган: **"Оммавий ахборот воситалари эркиндир ва қонунга мувофиқ ишлайди. Улар ахборотнинг тўғрилиги учун белгиланган тартибда жавобгардирлар. Цензурага йўл қўйилмайди"**.

Ўтган йиллар мобайнида халқаро ҳуқуқ нормалари ва стандартлар ҳамда юқорида кўрсатиб ўтилган конституциявий тамойиллар асосида **"Оммавий ахборот воситалари тўғрисида"**, **"Журналистлик фаолиятини ҳимоя қилиш тўғрисида"**, **"Реклама тўғрисида"**, **"Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида"**, **"Ноширлик фаолияти тўғрисида"**, **"Ахборотлаштириш тўғрисида"**ги бир қатор қонун ҳужжатлари қабул қилинди. Бу қонунлар билан бир қаторда, уларнинг ижросини таъминлашга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари, Фармонлари ва фармойишлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, тегишли идораларнинг норматив ҳужжатлари қабул қилинди. Мазкур норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар оммавий ахборот воситалари фаолиятининг қонун даражасида ҳуқуқий таъминланишига ва олдин мавжуд бўлмаган ахборот ҳуқуқий институтларининг шаклланиши ва ривожланишига имкон яратди. Айниқса, ҳозирги кунда оммавий ахборот воситалари эркинлиги, сўз эркинлиги, оммавий ахборот воситалари томонидан ишлаб чиқарилган ахборот ва бошқа маҳсулотларнинг монеликсиз тарқатилиши, шунингдек, ахборотни қидириш, олиш, ишлаб чиқариш ва тарқатишдаги чекловлар, уларга эгалик қилиш, тасарруф этиш, оммавий ахборот воситалари маҳсулотини яратиш ва тарқатишда ишлатиладиган материаллар, хомашёлар, техник воситаларни ишлаб чиқариш, сотиб олиш, сақлаш каби масалалар бозор иқтисодиёти талаблари, демократик андозаларга мос равишда норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан тартибга солинмоқда.

(Давоми учинчи бетда)

Muloqot

ЖАВОБГАРЛИК БОР

— Қимматли қоғозлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун қонунда жавобгарлик кўзда тутилганми?

А.ЭРДОШЕВ,
Пойариқ тумани

— **«Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»**ги кодекснинг 174[1]-моддасида таъкидланишича, эмитентлар ва қимматли қоғозлар тўғрисидаги ахборотни, ҳисоботларни эълон қилмаслик ёки ўз вақтида эълон қилмаслик, шунингдек, давлат назорат идораларига ҳисоботлар ёхуд ахборотни топширмаслик ёки ўз вақтида топширмаслик, мансабдор шахсларга энг кам иш ҳақининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Эмитентлар томонидан қимматли қоғозлар чиқариш тартибини бузиш инвесторлар манфаатларига зарар етказмаган бўлса, мансабдор шахсларга энг кам иш ҳақининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Инвесторлар, қимматли қоғозлар билан амалга ошириладиган операциялар бўйича ҳисоб ва ҳисоботнинг белгиланган тартибини бузиш мансабдор шахсларга энг кам иш ҳақининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Тегишли даромадларни инвесторларга тўламаслик ёки тўлиқ тўламаслик, мансабдор шахсларга энг кам иш ҳақининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ваколатли давлат идорасининг ҳуқуқбузарликларга барҳам бериш тўғрисидаги кўрсатмаларини бажаришдан бўйин товлаш ёки ўз вақтида бажармаслик, мансабдор шахсларга энг кам иш ҳақининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

МУМКИН ЭМАС

— Божхона назоратида турган товарларнинг ҳужжатларини божхона идораларининг рухсатисиз бериш қонуний ҳисобланадими?

Ж.ТЎЛАГАНОВ,
Асака шаҳри

— Йўқ, қонуний ҳисобланмайди. Негаки, **«Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»**ги кодекснинг 227[4]-моддасида бу ҳақида сўз юритилиб, унга кўра, божхона назорати остида турган товарлар ва транспорт воситаларини божхона идорасининг рухсатисиз бериш, уларни йўқотиш ёки божхона идораси белгилаган жойга етказиб бермаслик, фуқароларга энг кам иш ҳақининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Божхона идорасига топшириш учун қабул қилинган, божхона назорати остида турган товарлар ва транспорт воситаларининг божхона ҳужжатлари ёки бошқа ҳужжатларни йўқотиш ёхуд етказиб бермаслик, фуқароларга энг кам иш ҳақининг уч бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Товарлар, транспорт воситалари ва уларнинг ҳужжатларини етказиб беришнинг божхона идораси томонидан белгиланган муддатига риоя қилмаслик, фуқароларга энг кам иш ҳақининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса уч бараваридан етти бараваригача миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

ЛИЦЕНЗИЯ ҚАЧОН БЕКОР ҚИЛИНАДИ?

— Мен аудиторлик фаолияти билан шуғулланаман. Аудиторлик лицензияси қандай ҳолларда бекор қилиниши мумкин?

А.ЗОҲИДОВ,
Тошкент шаҳри

— **«Аудиторлик фаолияти тўғрисида»**ги қонуннинг 24-моддасига асосан, лицензия қуйидаги ҳолларда бекор қилиниши мумкин:

- аудиторлик ташкилоти лицензияни бекор қилиш тўғрисида ариза билан мурожаат қилганда;
- лицензия сохта ҳужжатлардан фойдаланилган ҳолда олинганлиги факти аниқланганда;
- агар аудиторлик ташкилоти лицензия бериш тўғрисида қарор қабул қилинганлиги ҳақида хабарнома юборилган (топширилган) пайтдан эътиборан уч ой ичида махсус ваколатли давлат идорасига лицензия берганлик учун давлат божи тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатни тақдим этмаган ёки лицензия шартномасини имзоламаган бўлса.

Ушбу модда биринчи қисмининг учинчи хатбошисида назарда тутилган ҳолда лицензияни бекор қилиш суд қарорига, бошқа ҳолларда эса махсус ваколатли давлат идорасининг қарорига биноан амалга оширилади.

Махсус ваколатли давлат идорасининг лицензияни бекор қилиш тўғрисидаги қарори аудиторлик ташкилотига ёзма шаклда, қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кундан кечиктирмай етказилади.

Лицензияни бекор қилиш тўғрисидаги суд қарори аудиторлик ташкилотига ва махсус ваколатли давлат идорасига қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда етказилади. Аудиторлик ташкилоти лицензияни бекор қилиш тўғрисидаги қарорни олган кундан эътиборан ўн кун ичида лицензия махсус ваколатли давлат идорасига қайтарилиши ва йўқ қилиниши керак.

Лицензияни бекор қилиш тўғрисидаги маълумот оммавий ахборот воситаларида эълон қилиниши керак.

Лицензияни бекор қилиш тўғрисида қарор қабул қилинган тақдирда, лицензия у берилган санадан эътиборан бекор қилинган, деб ҳисобланади.

Махсус ваколатли давлат идорасининг лицензияни бекор қилиш тўғрисидаги қарори устидан судга шикоят қилиш мумкин. Суд лицензияни бекор қилишни асоссиз, деб топган тақдирда, махсус ваколатли давлат идораси аудиторлик ташкилоти олдида унга етказилган зарар миқдорида жавобгар бўлади.

Саволларга юридик фанлари номзоди Саломат НИЁЗОВА жавоб берди.

Istiqlol va imkoniyat

БАҒРИКЕНГЛИК ВА МУРУВВАТ

севинч ёшларига сабаб бўлди

Озодликнинг нақадар улуғ неъмат эканлигини билиб-билмай жиноятга қўл уриб, оқибатда қилмиши учун жиноий жавобгарликка тортилган одам бошқалардан кўра чуқурроқ англайди.

Ургутлик Саодат Эсонова яхшигина, обрў-эътиборли оиланинг бекаси эди. Рўзғори бут, тирикчилиги ҳам бировдан кам эмасди. Бироқ у нафснинг қулига айланиб қинғир ишга қўл урди: ҳеч ким билмас деган хомхаёлда гиёҳвандлик савдоси билан шуғуллана бошлади. Аммо бу узоққа чўзилмади. Қонунни муҳофаза қилувчи идора ходимлари томонидан С.Эсонованинг «фаолияти» фош қилинди. Суд уни етти йилга озодликдан маҳрум қилди.

— Темир панжара ортида ўтириб қилмишимдан минг карра пушаймон бўлдим, — дейди С.Эсонова — Мендек беш нафар фарзанднинг онаси, икки келиннинг қайнонаси, набираларнинг бувиси учун қилган ишим иснод эканлигини энди англадим. Айниқса, фарзандлар, набиралар соғинчи қалбимни эзиб юборди. Бундай нотўғри йўлга қайта қадам босмасликка ўз-ўзимга сўз бердим. Шу ўринда Президентимиз ва ҳукуматимиз олдида қарздор эканлигимни айтиб ўтмоқчиман. Чунки мен айнан **«Амнистия тўғрисида»**ги қарорга биноан авф этилаяпман.

Дарҳақиқат, амнистия бу – бағрикенглик, инсонпарварлик сиёсатининг ёрқин намунаси бўлиш билан бирга тўғри йўлдан адашган, билиб-билмай ёхуд эҳтиётсизлик орқасидан жиноят содир этган шахсларга оиласи бағрига қайтиш, айбини ҳалол меҳнат билан ювишлари учун катта имкониятҳамдир.

Олий Мажлис томонидан 2001 йилнинг 29 августида қабул қилинган жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Жиноят, Жиноят-процессуал кодекслари ҳамда Маъмурий жавобгарлик кодексига ўзгартиришлар ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги қонун мамлакатимиз суд-ҳуқуқ тизимида бутунлай янги даврни бошлаб берди.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги жазони ижро этиш бош бошқармасига қарашли Самарқанд вилоятида жойлашган 64/79-сонли жазони ижро этиш муассасаси ҳам ана шу суд-ҳуқуқ тизими ислоҳотларининг самараси дейиш мумкин. Мазкур муассасада енгилроқ жазога тортилган ёки жазоси енгиллаштирилган маҳкумлар тарбияланади.

Тарбияланади дейишимизнинг сабаби бор. Негаки, бу ердаги маҳкумлар назорат кучайтирилган тартибда эмас, балки очиқда, муассасага тегишли далада деҳқончилик қилишади, чорвачилик фермасида ишлашади. Улар учун зарур бўлган қулайликлар яратилган.

— Икки минг беш юздан зиёд адабиётларга эга кутубхонамиз бор, — дейди муассаса бошлиғининг тарбиявий ишлар бўйича ўринбосари, милиция капитани А.Бойназаров. — Маҳкумлар газета-журналларнинг янги сонлари билан мунтазам танишиб бориш имкониятига эга. Бундан ташқари ётоқхоналарга радио ва телевизор қўйилган. Пойтахт ва вилоят марказидан санъаткорлар келиб вақти-вақти билан концерт бериб туришади. Хотин-қизлар қўмитаси ва бошқа жамоат ташкилотлари иштирокида турли мавзуларда суҳбатлар ўтказилади. Маҳкумлар саломатлиги шифокорлар назоратида.

Бир ҳақиқатдан кўз юмиб бўлмайди: инсон ҳаётда билиб-билмай хато қилиши мумкин. Хатосини тан олиб, чин кўнгилдан пушаймонлик билдирган кишининг тавба-тазаррусини қабул қилиш, кечиримли бўлиш халқимизнинг азалий одати. Бағрикенглик, меҳр-мурувватлилик фазилатлари халқимиз томонидан ҳамиша қадрлаб келинган. Мазкур муассасада маҳкумларга яратилган бундай шароит уларда оила бағрига тезроқ қайтишга, жамиятга керакли эканлигини ҳис қилишга рағбат уйғотаётганлигини англаш қийин эмас.

— Қўлимда яхшигина касбим бор эди, — дейди Комил Саломов. — «Камаз» русумли автомашина бошқарардим. Касбим орқасидан рўзғоримни тебратиб юрсам бўларди. Нафсимга эрк бердим. Кўзим кеч очилди. Суд Жиноят кодексининг 273-моддаси 5-қисмини қўллаб, узоқ муддатга озодликдан маҳрум қилишга ҳукм чиқаргач, мен энди ҳеч кимга керак бўлмасам керак, деб ўйлагандим. Хато ўйлаган эканман. Ушбу муассасадагилар кўнглимда эртанги кунга умид уйғотди. **«Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн тўрт йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида»**ги Олий Мажлис Сенати қабул қилган қарорга асосан уйга қайтаяпман. Оилам, икки ўғлим, уч қизим бағрига қайтарканман, айбимни кечирган, гуноҳларимни авф этган Президентимизга минг бора ташаккур билдираман. Насиб этса, бу бағрикенгликни ҳалол меҳнатларим билан албатта, оқлайман.

– Қувончимнинг чеки йўқ, — дейди Самарқанд шаҳрилик Насиба Абдугаппарова, — уйда икки фарзандим интиқ бўлиб йўлимга кўз тикиб турганини биламан. Жиноятга жазо муқаррар эканлигини англаб етдим. Бағрикенглик туфайли озодликка чиқаётган эканман, бундан кейин ҳаётимни фақат яхши ишларга сарфлайман. Фарзандларимни инсонпарвар юртнинг муносиб кишилари қилиб тарбиялашга астойдил ҳаракат қиламан.

Дарвоқе, мустақиллик туфайли юртимизда халқимизга хос бўлган бағрикенглик, меҳр-оқибатлилик, мурувватлилик сингари хайрли, эзгу ва ҳаётбахш қадриятлар яна тикланди. Олий Мажлис Сенати томонидан Президентимиз тақдимномасига асосан қабул қилинган **«Амнистия тўғрисида»**ги қарор ана шу бағрикенглик ва халқпарварликнинг ёрқин ифодасидир.

Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Qonun ko`magi

ҚОШ ҚЎЯМАН ДЕБ...

Бугунги кунда ғайрат кўрсатиб меҳнат қилаётган, қонун талабларига мос тарзда фаолият юритаётган тадбиркорлар ҳар жиҳатдан қўллаб-кувватланаётир. Уларнинг ишларидаги ибратли жиҳатлар эса кенг тарғиб қилинмоқда. Бундай рағбатдан руҳланган тадбиркорлар, албатта, янада самарали меҳнат қилади ва пировард натижада мамлакат иқтисодининг мустаҳкамланишига муносиб ҳисса қўшади.

Амалдаги қонунларимиз тадбиркор ишидан камчилик ахтариш, тирноқ остидан кир қидиришдек салбий иллатларга асло йўл қўймайди. Бироқ ҳануз қилдан қийиқ ахтарадиганлар учраб турибди.

Вилоят адлия бошқармаси томонидан аниқланган ҳолатларга кўра, Жиззах тумани статистика бўлимида тадбиркорлик субъектларини ҳимоя қилишга ҳамда шартномавий муносабатларга оид қонун ҳужжатлари ижроси аҳволи юзасидан ўрганиш чоғида қонунбузилишларга йўл қўйилгани аниқланди.

Гап шундаки, Назорат қилувчи идоралар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика кенгашининг 2006 йил текшириш режа жадвалига ҳамда Жиззах туман статистика бўлимининг 2006 йил 27 июлдаги 11-сонли буйруғига асосан, туман статистика бўлими мутахассиси С.Абдураҳимов 2006 йилнинг 27 июлдан 30 июлига қадар тумандаги «МЕХАНИК АЗИМ БОБО» хусусий савдо ишлаб чиқариш фирмасида режали текшириш ўтказган. Текшириш юзасидан тузилган далолатномада хусусий фирма статистика бўлимига «Кичик бизнес» ҳисоботини муддатидан кечиктириб тақдим этган деб кўрсатилган ва фирма раҳбари М.Раимжоновга нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузилган. Мазкур баённома бўйича туман статистика бўлими бошлиғи А.Салимов ишнинг ҳақиқий ҳолатини ҳар томонлама аниқлаб, холисона баҳо бермасдан, асоссиз равишда М.Раимжоновни МЖтКнинг 215-моддаси 1-қисмига асосан, энг кам иш ҳақининг 7 баравари (75 минг 600 сўм) миқдорида маъмурий жаримага тортиш ҳақида қарор қабул қилган.

Ҳужжатлар ўрганилганда далолатномада қайд этилган «Кичик бизнес» ҳисоботини 2006 йил 15 февралга қадар топшириш белгилангани маълум бўлди. Аслида, мазкур ҳисоботни хусусий фирма туман статистика бўлимига 2006 йил 14 феврал куни тақдим этган. Бундан кўриниб турибдики, хусусий фирма ҳисоботларни тақдим этиш тартибини бузмаган.

Шунингдек, Назорат қилувчи идоралар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика Кенгашининг 2006 йил текшириш режа жадвалига ҳамда туман статистика бўлимининг 2006 йил 17 августдаги 14-сонли буйруғига асосан бўлим мутахассиси С.Абдураҳимов 2006 йилнинг 17-20 август кунлари «ҚАҲҲОР ЖАББОРОВ» хусусий фирмаси фаолиятида текшириш ўтказган. Текшириш натижаси бўйича «ҚАҲҲОР ЖАББОРОВ» хусусий фирмаси раҳбари О.Жабборовга нисбатан ҳисобот маълумотларини бузиб кўрсатгани учун маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузилган ва иш юзасидан чиқарилган қарор билан энг кам иш ҳақининг 7 баравари (75 минг 600 сўм) миқдорида маъмурий жарима қўлланилган.

Ажабланарли томони шундаки, туман статистика бўлими мутахассиси А.Абдураҳимов томонидан тузилган далолатномада хусусий фирма бухгалтерия ҳисоботларини намунали юритгани, ҳар бир ҳисобот учун алоҳида папкалар очилгани, фирма томонидан биронбир қонунбузилиш ёхуд камчиликларга йўл қўйилмагани қайд этилган. Шундай бўлгач, хусусий фирма раҳбари ҳисобот маълумотларини бузиб кўрсатган, деган айб билан унга нисбатан маъмурий жазо қўллашга асос борми?

Туман статистика бўлими ходимлари томонидан бу каби қонунбузилиш ҳолатларига «Ўзбегим диёри» ва «Эркин Шароф» хусусий фирмаларида ўтказилган режали текширишлар чоғида ҳам йўл қўйилган. «Ўзбегим диёри» хусусий савдо ишлаб чиқариш фирмаси бош ҳисобчиси Ф.Усмонқулов ва «Эркин-Шароф» хусусий фирмаси раҳбари Б.Пардаевга ҳам МЖтКнинг 215-моддаси 1-қисми билан маъмурий жарима қўлланилган.

Вилоят адлия бошқармаси аниқланган қонунбузилишларни бартараф этиш тўғрисида Жиззах вилоят статистика бошқармаси бошлиғи номига тақдимнома киритди. Натижада Вилоят статистика бошқармаси томонидан юқорида номлари қайд этилган тадбиркорлик субъектларига нисбатан туман статистика бўлими чиқарган ноқонуний қарорлар бекор қилинди ва асоссиз қўлланилган жарималар ўз эгаларига қайтарилди.

Назорат қилувчи идоралар сирасига кирувчи туман статистика бўлими раҳбари А.Салимов ўз зиммасидаги вазифага совуққонлик билан қарагани оқибатида айбсиз тадбиркорлар асоссиз жаримага тортилган. Хўш, бундан кимга фойда-ю, кимга зиён? Статистика бўлими ходимлари гўё ўз вазифаларини ваколатларидан келиб чиқиб, қойиллатиб «уддалашган». Аслида эса, улар тадбиркорлик субъектларининг манфаатларига зиён етказишган, холос. Ахир, ноҳақдан жаримага тортилган тадбиркорнинг иш унуми бу каби қонунбузилишлар оқибатида орқага кетиши табиий-ку. Дарвоқе, қош қўяман деб, кўз чиқарди, деб шуни айтсалар керак-да.

Жаҳонгир ҒАЙБУЛЛАЕВ,
Жиззах вилоят адлия бошқармаси бўлим бошлиғи

Бозор муносабати шароитида хўжалик низоларининг юзага келиши табиий ҳол. Фақат бундай низоларнинг келиб чиқиш сабабларини бартараф этиш орқали сонини камайтириш ёки уларни тез ва ўз вақтида ҳал этиб, салбий оқибатларнинг олдини олиш мумкин.

Huquqiy savodxonlik sari

ХЎЖАЛИК НИЗОЛАРИ

уларни бартараф этишнинг ўзига хос жиҳатлари

Ҳуқуқшунос олимларнинг фикрича, хўжалик низолари – хўжалик юритувчи субъектларнинг ҳуқуқ ёхуд қонун билан ҳимояланган манфаатлари бузилиши натижасида улар ўртасида юзага келадиган келишмовчиликлардир.

Хўжалик муносабатлари турли-туманлиги боис, хўжалик низолари ҳам бир неча турларга бўлинади. Хўжалик низоларининг турлари Хўжалик процессуал кодексининг 24-моддасида ўз ифодасини топган.

Хўжалик процессуал кодексининг 6-моддасига мувофиқ, хўжалик судида иш қўзғатиш манфаатдор шахсларнинг, прокурор ҳамда давлат ва жамият манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида хўжалик судига мурожаат қилиш ҳуқуқига эга бўлган ваколатли идораларнинг аризалари билан амалга оширилади. Бироқ мазкур моддага хўжалик ишини қўзғатиш учун ариза билан мурожаат этиш ваколатига эга бўлган нодавлат ташкилотлари киритилмаган. Масалан, **"Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси тўғрисида"**ги қонуннинг 13-моддасига кўра, Савдо-саноат палатаси давлат божи тўламасдан судга палата аъзолари манфаатларини кўзлаб даъво тақдим этиш, шунингдек, давлат ва хўжалик бошқарув идораларининг қарорлари, мансабдор шахсларнинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят бериш ҳуқуқига эга. Лекин Савдо-саноат палатасининг мазкур ваколатлари Хўжалик процессуал кодексининг 6-моддасида ўз ифодасини топмаган. Шунинг учун кодекснинг мазкур моддасига қонун билан ваколат берилган нодавлат ташкилотлари ҳам иш қўзғатиш юзасидан хўжалик судига ариза тақдим этиш ваколатига эга эканлиги киритилса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Хўжалик судларида низолар, умумий юрисдикция судларидан фарқли тарзда, барча инстанцияларда кўриб чиқилиши мумкин. Масалан, умумий юрисдикция судларида иш апелляция тартибида кўрилган бўлса, кассация инстанциясида кўрилмайди. Хўжалик судларида эса, апелляция тартибида кўрилган ишлар кассация инстанциясида ҳам кўрилиши мумкин. Хўжалик судларида биринчи инстанция бўйича ишлар, қоида тариқасида, судьянинг бир ўзи томонидан кўрилади. Даъво аризасини қабул қилиш масаласини судьянинг ўзи ҳал қилади ва қонун талабларига риоя этган ҳолда берилган даъво аризасини хўжалик судининг иш юритишига қабул қилади, рад этади ёхуд даъво аризасини қайтариш тўғрисида ажрим чиқаради. Судья ишни юритиш тўғрисида манфаатдор шахсларни хабардор қилади. Шунингдек, ишда иштирок этувчи шахсларга, бошқа ташкилотларга, уларнинг мансабдор шахсларига низони ҳал қилишда аҳамиятли ҳужжатлар ва маълумотларни тақдим этишни таклиф этади.

Хўжалик низоларини хўжалик судларида ҳал этиш муайян моддий харажатлар ва вақтни талаб этади. Масалан, судга даъво аризасини тақдим этишдан аввал давлат божи тўланиши лозим. Бундан ташқари, хўжалик судлари ишларни қонунда белгилаб қўйилган процессуал муддатларда ҳал этади. Хўжалик юритувчи субъектлар шартномавий муносабатларга киришаётганида келгусида келиб чиқиши мумкин бўлган низоларни тез ва кам харажат сарфлаб ҳал этиш мақсадида шартнома шартига низоларни ҳакамлик судида ҳал этиш шартини киритиб қўйишлари ёки низо келиб чиққандан сўнг уни ҳакамлик судида ҳал этиши тўғрисида келишиб олишлари мумкин.

Бобур САХАДДИНОВ,
Ўзбекистон Миллий университети магистранти

Tahlil va saboq

ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИ

унинг учун барча ҳуқуқий асослар яратилган

(Давоми. Боши биринчи бетда)

2006 йил 23 мартдаги **"Тадбиркорлик субъектларини текшириш сони қисқартирилганлиги ҳамда текширишлар тизими такомиллаштирилганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"**ги қонунга, Президентимизнинг 2005 йил 14 июндаги **"Бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва иқтисодиётни янада эркинлаштириш соҳасидаги устувор йўналишлар амалга оширилишини жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги, **"Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги, шунингдек, 2005 йил 5 октябрдаги **"Тадбиркорлик субъектларини текширишни янада қисқартириш ва унинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги Фармонларига асосан, **"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини текшириш ва Текширишларни рўйхатга олиш китобини юритиш тартиби тўғрисида"**ги Низом янги таҳрирда ишлаб чиқилди ва Адлия вазирининг 2006 йил 29 декабрдаги буйруғига асосан, 1650-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилди. Янги таҳрирдаги ушбу Низом 2007 йил 8 январдан кучга кириши муносабати билан 2001 йил 15 майда 917-1 сон билан давлат рўйхатига олинган **"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини текшириш ва Текширишларни рўйхатга олиш китобини юритиш тартиби тўғрисида"**ги Низом ўз кучини йўқотди.

"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини текшириш ва Текширишларни рўйхатга олиш китобини юритиш тартиби тўғрисида"ги янги таҳрирдаги Низом қонунчилигимизда киритилган ўзгартиш ва қўшимчалар асосида қайта ишлаб чиқилди. Жумладан, ушбу Низомга *"молия-хўжалик фаолиятини текшириш (тафтиш қилиш)"* ибораси киритилиб, солиқ ва валюта тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан назоратни амалга ошириш мақсадида хўжалик юритувчи субъектларнинг бухгалтерия, молия, статистика, банк ҳамда бошқа ҳужжатларини ўрганиш ва таққослаш белгиланди. Бундан ташқари, "қисқа муддатли текшириш" тушунчасига янада аниқлик киритилди. *Қисқа муддатли текшириш* – назорат қилувчи идоралар томонидан бир иш куни давомида ўтказилиши ва хўжалик юритувчи субъектларнинг молия-хўжалик фаолиятини текшириш билан боғлиқ бўлмаган текширув бошланган пайтдан саккиз соат давомида амалга оширилиши кўрсатиб ўтилган.

Низомда текширишда хўжалик юритувчи субъектнинг тўрт календарь йилдан кўп бўлмаган фаолияти қамраб олиниши мумкинлиги ҳамда хўжалик юритувчи субъектларнинг молия-хўжалик фаолиятини текшириш (тафтиш қилиш) белгиланган тартибда фақат давлат солиқ хизмати идоралари, улар томонидан текшириш давомида солиқ ва валютага оид жиноят аломатлари аниқланган тақдирда эса, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Солиқ ва валютага оид жиноятларга ҳамда жиноий даромадларни легаллаштиришга қарши кураш департаменти томонидан амалга оширилиши белгиланди.

Шунингдек, Низомга микрофирмалар, кичик корхоналар ва фермер хўжаликларининг молия-хўжалик фаолиятини ҳар тўрт йилда кўпи билан бир марта, бошқа тадбиркорлик субъектларини ҳар уч йилда кўпи билан бир марта режа асосида текшириш белгиланган. Янги ташкил қилинган микрофирмалар, кичик корхоналар ва фермер хўжаликларининг молия-хўжалик фаолиятини эса улар давлат рўйхатига олинган пайтдан бошлаб икки йил мобайнида режа асосида текширилмаслиги қайд этилган.

Таъкидлаш керакки, Давлатимиз раҳбарининг 1998 йил 19 ноябрдаги Фармони билан Кенгаш ва унинг комиссияларига назорат қилувчи идоралар томонидан режа-жадвалда кўзда тутилган текширишларнинг ўтказилишини таъминлаш юзасидан мониторинглар олиб бориш вазифаси юклатилган. Унга кўра, Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 27 августдаги 370-сонли қарори 2-иловаси билан тасдиқланган **"Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги тўғрисида"**ги Низомга асосан, корхоналарнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш мақсадида назорат қилувчи идоралар ўтказаётган текширишларнинг қонунийлиги устидан назоратни Адлия вазирлиги таъминлаши белгиланган.

Бундай тизимнинг яратилиши ҳамда текширишларни рўйхатга олиш китобининг жорий этилиши текширишлар сонининг камайишига ҳамда тадбиркорлар фаолиятига ноқонуний аралашувларнинг олдини олишга имкон туғдирди. Айни пайтда, адлия идоралари томонидан ноқонуний текшириш ўтказишга йўл қўйган айбдор шахслар жавобгарликка тортилиши принципи таъминланмоқда. Масалан, Фарғона вилояти Олтиариқ тумани ДСЭНМ фаолияти ўрганилганда, 2006 йил 24 июлдаги буйруққа асосан, врач ёрдамчиси Ю.Мирзаев "Қапчуғай" қишлоқ фуқаролар йиғинида жойлашган якка тартибдаги тадбиркор М.Сатторовга қарашли хусусий автотеххизмат устахонасида ҳамда 2006 йил 20 июлдаги буйруққа асосан Полосон қишлоқ фуқаролар йиғинида жойлашган якка тартибдаги тадбиркор Э.Ғуломовга қарашли хусусий автотеххизмат устахонасида текшириш ўтказиши лозим бўлса-да, ўтказилган текширишларда буйруқда кўрсатилмаган ходим С.Қосимов ҳам ноқонуний иштирок этгани аниқланди.

Адлия бошқармасининг тақдимномасига асосан, туман ДСЭНМнинг буйруғи билан С. Бозоров эгаллаб турган лавозимидан озод этилди, Р.Иброҳимов, Ж.Мусахонов, С.Қосимов ва А.Сиддиқов интизомий жазога тортилдилар.

Бундан ташқари, 2006 йилда 14 минг 494 та хўжалик юритувчи субъектларда **"Текширишларни рўйхатга олиш китоби"**ларининг мониторинги ўтказилди. Шундан, 65 та ҳолатда ўтказилган текшириш бўйича тегишли ёзувларни умуман киритмаслик, 209 та ҳолатда тўлиқ тўлдирмаслик, жами 275 та қонунбузарликлар аниқланиб, айбдор шахслар тегишли жавобгарликка тортилди. Хусусан, мониторинг натижалари бўйича тегишли идораларга 76 та тақдимнома, 7 та огоҳнома киритилиб, шу асосда 86 нафар шахс интизомий жавобгарликка тортилди, 6 нафари эгаллаб турган вазифасидан озод этилди.

Азиз ЭРГАШЕВ,
Акбар АБРАЕВ,
Адлия вазирлиги масъул ходимлари

Qonun ijodkorligi

ОАВ: ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАР МУСТАҲКАМЛАНДИ

(Давоми. Боши биринчи бетда)

XXI аср жамият ҳаётига ахборот асри сифатида кириб келди. Замонавий ахборот ва алоқа технологияларининг ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳаларида кенг қўлланилиши ахборотни жамият ривожланишига таъсир ўтказувчи асосий омиллардан бирига айлантирди. Бундай шароитда оммавий ахборот воситаларининг фаолиятида юзага келадиган ижтимоий муносабатларни тартибга солувчи тегишли қонунчилик тизимини янада такомиллаштириш зарурати туғилади.

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг 2005 йил 28 январда бўлиб ўтган қўшма мажлисида жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишнинг асосий устувор вазифа ва йўналишлари белгилаб берилар экан, Президентимиз бу жараёнда муҳим таркибий қисм бўлган матбуот, телевидение ва радио фаолиятини янада либераллаштириш, уларнинг мустақиллиги ва эркинлигини амалда таъминлашга алоҳида эътибор қаратди. Хусусан, давлатимиз раҳбари: **“Ўзбекистонда демократик янгиланишлар жараёнини чуқурлаштириш ва фуқароларнинг эркинликларини таъминлашнинг ғоят муҳим шарти – бу оммавий ахборот воситаларини ривожлантириш учун демократик андозаларни жорий этиш буйича аниқ ва изчил чораларни амалга оширишдир. Бу борадаги асосий вазифа – мамлакатимизда ислоҳотларни чуқурлаштириш жараёнининг муҳим таркибий қисми бўлмиш матбуот, телевидение, радио фаолиятини янада либераллаштириш, уларнинг мустақиллиги ва эркинлигини амалда таъминлашдан иборат”**, деб таъкидлади.

Ушбу маърузада кўтарилган устувор йўналишларни ҳаётга татбиқ этиш юзасидан 2005 йил 10 мартда Президентимизнинг **“Жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни ислоҳ қилиш ҳамда модернизациялаш мақсад ва вазифаларини амалга ошириш Дастури тўғрисида”**ги қарори қабул қилинди. Қарорда жамият ҳаётининг турли соҳалари билан бирга оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва янгилаш, улар фаолиятини ислоҳ қилиш борасида бир неча қонун ҳужжатларини қабул қилиш ҳам белгилаб қўйилди. Демак, Президент Ислом Каримовнинг Парламент палаталари қўшма мажлисидаги маърузасидан кейин ҳамда юқоридаги қарор асосида оммавий ахборот воситаларига оид қонунчилик ривожланиши янги босқичи бошланганини эътироф этиш жоиз:

Бу борада, биринчи навбатда, 1997 йил 26 декабрда қабул қилинган **“Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”**ги қонунни ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган ҳолда янги таҳрирда қабул қилишга эътибор қаратилди. Олий Мажлис Сенатининг саккизинчи ялпи мажлисида кўпгина қонун ҳужжатлари билан бир қаторда мазкур қонунга ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган ҳолда, янги таҳрирда маъқулланди ва Президент томонидан имзоланди.

Янги таҳрирдаги қонун 1997 йилдаги **“Оммавий ахборот воситалари тўғрисида”**ги қонундан ҳажм ва мазмун жиҳатдан анча кенг бўлиб, 40 та моддани ўз ичига олади. Қонуннинг олдинги матнида оммавий ахборот воситалари фаолиятининг турли хил соҳалари муайян институтлар сифатида ажратиб берилмаган эди. Янги таҳрирдаги қонунда, олдинги қонундан фарқли ўлароқ, моддалар тизимлаштирилиб, тартибга солиш предметига қараб олтита:

- **умумий қоидалар;**
- **оммавий ахборот воситалари фаолиятини ташкил этиш;**
- **оммавий ахборот воситаларини давлат рўйхатидан ўтказиш;**
- **оммавий ахборот воситалари маҳсулотини тарқатиш; оммавий ахборот воситалари бозорини монополиялаштиришга йўл қўйилмаслик;**
- **оммавий ахборот воситаларининг фуқаролар ва ташкилотлар билан муносабати;**
- **якуний қоидалар;**

сингари бобларга ажратилиб берилди.

Янги таҳрирдаги қонуннинг кириш қисмига қонуннинг мақсади, унинг қўлланилиш соҳаси, оммавий ахборот

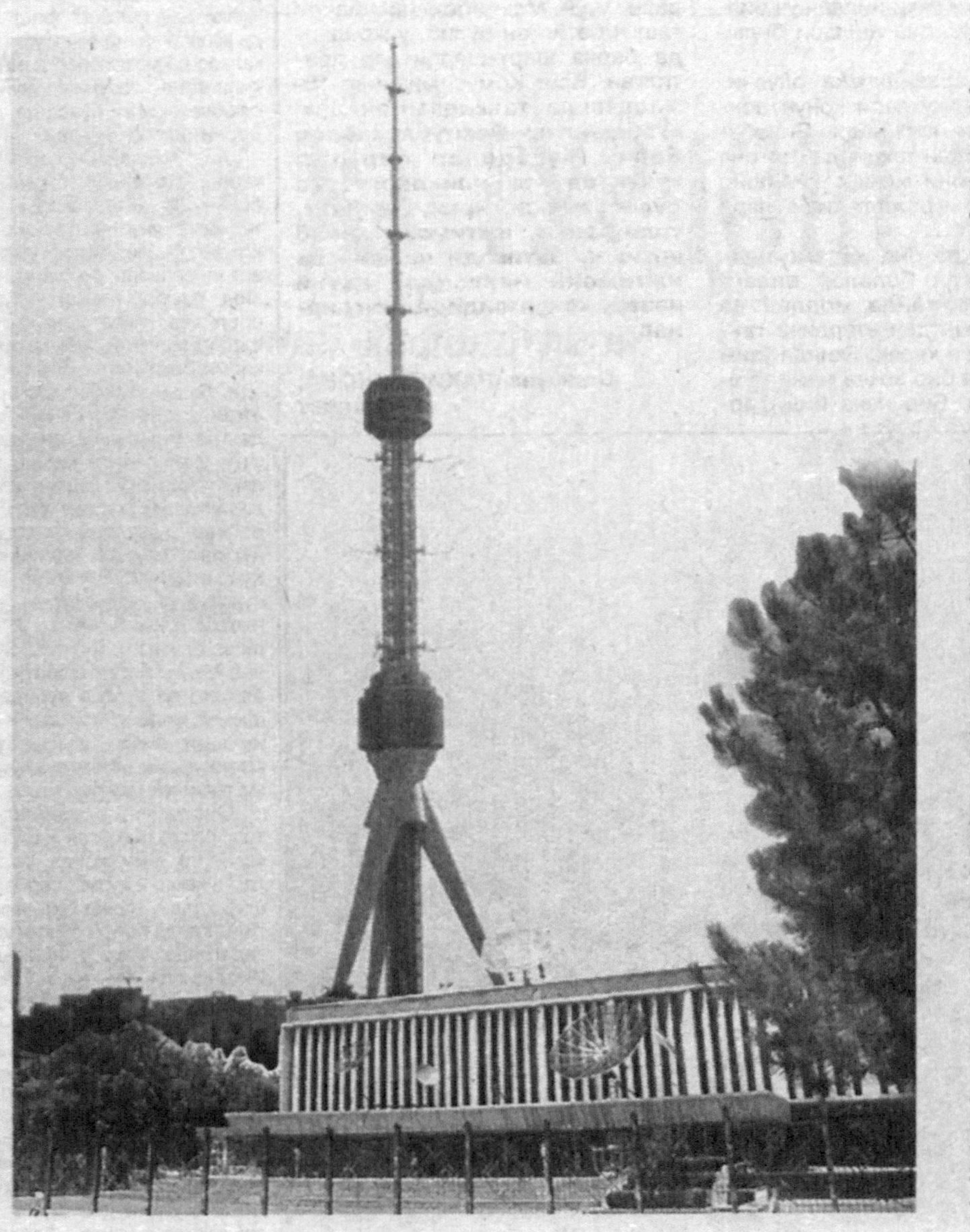

воситалари тўғрисидаги қонун ҳужжатларига бағишланган моддалар киритилди. Бу ўзгаришлар, ўз навбатида, қонуннинг фаолият доирасини янада аниқлаштиришга хизмат қилади.

Қонуннинг 4-моддасида оммавий ахборот воситалари тушунчасига, мазкур институт ривожланишининг ҳозирги ҳолатидан келиб чиқиб, тамомила янгича мазмундаги таъриф берилди. Таърифга биноан, **“Оммавий ахборотни даврий тарқатишнинг доимий номга эга бўлган ҳамда босма тарзда (газеталар, журналлар, ахборотномалар, бюллитенлар ва бошқалар) ва (ёки) электрон тарзда (теле-, радио-, видео-, кинохроникал дастурлар, умумфойдаланишдаги дастурлар, умумфойдаланишдаги телекоммуникация тармоқларидаги веб-сайтлар) олти ойда камида бир марта нашр этиладиган ёки эфирга бериладиган шакли ҳамда оммавий ахборотни даврий тарқатишнинг бошқа шакллари оммавий ахборот воситалари”** ҳисобланади. Олдинги қонундан фарқли ўлароқ, янги таҳрирдаги қонунда ҳозирги кунда ахборот соҳасида ўзининг оммавийлиги, тезкорлиги ва кенг қамровлилиги билан ҳаётимизга тобора жадал кириб келаётган телекоммуникация тармоқларидаги веб-сайтлар ҳам оммавий ахборот воситалари сифатида белгиланди.

Ушбу моддада, шунингдек, оммавий ахборот воситаси сифатида маълум бир даврийликка, яъни олти ойда камида бир марта нашр этиладиган ёки эфирга бериладиган воситаларгина тан олиниши белгилаб қўйилди.

Маълумки, бозор иқтисодиёти шароитида оммавий ахборот воситалари барқарор фаолият юритиши ва мустақиллиги кўп жиҳатдан таҳририят билан муассис ўртасидаги муносабатларнинг қай даражада ўрнатилганига боғлиқ. Янги таҳрирдаги қонуннинг 12-моддаси айнан муассис ва таҳририят ўртасидаги шартномага оид муносабатларни тартибга солишга қаратилган бўлиб, аввалги қонундан фарқли ўлароқ, улар ўртасида тузиладиган шартномада акс этиши лозим бўлган талабларни аниқ, алоҳида бандларга ажратган ҳолда ифода этади.

Ушбу қонуннинг 15-моддасида оммавий ахборот воситалари таҳририяти тушунчасига ҳам атрофлича таъриф берилган. Яъни таҳририят оммавий ахборот воситасининг чиқарилишини амалга оширувчи юридик шахс ёки юридик шахснинг таркибий бўлинмаси ҳисобланади. Шунингдек, у қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳар қандай ташкилий-ҳуқуқий шаклда ташкил этилиши мумкин. Мазкур моддада, шу билан бирга, таҳририятнинг ўз касб фаолиятида мустақил эканлиги кўрсатиб ўтилган ва унинг оммавий ахборот воситаси давлат рўйхатидан ўтказилганидан кейин ўз фаолиятини бошлаши мумкинлиги белгилаб қўйилган.

Қонунда ахборотни рўйхатдан ўтказмаган ҳолда тарқатишнинг тартиби билан боғлиқ масалаларга янада ойдинлик киритилди. Хусусан, 21-моддада рўйхатдан ўтказилиши талаб этилмай фаолият юритиши мумкин бўлган оммавий ахборот воситаларининг турлари кенгайтирилди. Жумладан:

- **фақат ўз расмий хабарлари ва материалларини, шунингдек, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини эълон қилиш учун давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари томонидан таъсис этиладиган оммавий ахборот воситалари;**
- **корхона, муассаса, ташкилотнинг (шу жумладан, ўқув ва илмий муассасанинг) ўз эҳтиёжларини қондириш учун адади юзтагача нусхада чоп этиладиган даврий босма нашрлари;**
- **кабель тармоқлари орқали олиб бериладиган (кўрсатиладиган) теле-, радио-, видео-, кинохроникал дастурлар, шунингдек, тарқатилиши бир корхона, муассаса, ташкилот (шу жумладан, ўқув ва илмий муассаса) биноси ва (ёки) ҳудуди билан чекланадиган аудио-, аудиовизувал хабар ва материаллар рўйхатдан ўтказилиши талаб этилмайди.**

Бу эса, ўз навбатида, юқорида кўрсатиб ўтилган ахборот субъектларининг фуқароларнинг ахборотга бўлган эҳтиёжларини кенгроқ қондириш борасидаги фаолият доирасини кенгайтириш учун зарур имкониятлар яратади.

Олдинги қонундан фарқли ўлароқ, янги таҳрирдаги қонуннинг 25-моддасида оммавий ахборот воситалари маҳсулоти тушунчасига берилган таърифга биноан, оммавий ахборот воситаларининг маҳсулоти деганда, **“даврий босма нашр алоҳида сонининг адади ёки ададининг бир қисми ёхуд теле-, радио-, видео, кинохроникал дастурларнинг ва оммавий ахборотни даврий тарқатишнинг бошқа электрон тарздаги алоҳида чиқарилиши”** тушунилиши кўрсатиб ўтилган.

Ушбу қонундаги яна бир муҳим янгилик шуки, унинг 27-моддасида даврий босма нашрнинг электрон шакли даврий босма нашрни тарқатиш усулларидан бири сифатида кўрсатилган. Яъни: **“тегишли даврий босма нашрнинг босма ва электрон шаклларининг мазмуни ва айнан бир хил бўлган ҳамда қонун ҳужжатлари талабларига риоя этилган тақдирда, даврий босма нашр таҳририяти даврий босма нашрнинг электрон шаклини мустақил оммавий ахборот воситаси сифатида рўйхатдан ўтказмасдан тарқатишга ҳақли”**, деб белгилаб қўйилган. Бу янги меъёр оммавий ахборот воситалари томонидан етказиб бериладиган ахборотлардан тегишли веб-сайтлар орқали дунёнинг исталган жойида фойдаланиш ҳамда муштарий доирасини кенгайтириш имкониятини туғдиради.

Мамлакатимиздаги ижтимоий-сиёсий барқарорлик, изчил олиб борилаётган ислоҳотларнинг сифати ва самараси жамоатчилик фикрининг ҳолатига боғлиқ бўлиб, уни шакллантиришда ижтимоий институтларга, хусусан, оммавий ахборот воситаларига муҳим ўрин берилади.

Бугун олдимизда ўзбек оммавий ахборот воситаларини жаҳон матбуотининг энг илғор, замонавий андозалари даражасига олиб чиқиш, шу билан бирга, миллий ўзига хос шакл ва мазмунни қарор топтиришдек муҳим вазифа турибди. Шу мақсадда мамлакатимизда оммавий ахборот воситаларининг фаолиятини тартибга солишга қаратилган ва халқаро ҳуқуқ нормалари ҳамда демократик талабларга жавоб берадиган қонунчилик тизимини яратиш, уни доимий тарзда шакллантириб бориш, Ўзбекистон Республикаси Конституциясида белгиланган сўз эркинлиги ва фуқароларнинг ахборот олиш ҳуқуқи принципларининг изчил ва тўлиқ бажарилишини таъминлашда муҳим аҳамиятга эгадир. Оммавий ахборот воситалари фаолиятига доир қонунчиликни янада шакллантиришга қаратилган юқоридаги қонун бу борада амалга оширилаётган изчил сиёсатнинг мантиқий давомидир.

Жавлон АБДУЛЛАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институтининг етакчи илмий ходими

Mulohaza uchun mavzu

БОЛАЛИ УЙ БОЗОР

ёхуд фарзандликка олишнинг ҳуқуқий асослари

Инсон қаерда бўлмасин, уни ўз оиласи мудом бағрига оҳанрабодек чорлаб туради. Оилада, фарзандлари бағрида туйган ҳузур-ҳаловатни киши бошқа ҳеч жойдан тополмайди. Дилбандининг беғубор биргина кулгуси ғам-ташвишлардан, чарчоғу толиқишдан фориғ этади. Бироқ ҳаётда турли сабабларга кўра, фарзанд кўрмаган оилалар ҳам йўқ эмас. Бундай кишилар аксарият ҳолларда турмушларидаги кемтикни фарзанд асраб олиб тўлдирадилар.

Қонунчилигимизда фарзанд асраб олиш масаласига алоҳида эътибор қаратилган. Чунончи, **Оила кодекси, «Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш»** Қоидалари, **«Ўзбекистон Республикасида васийлик ва ҳомийлик тўғрисида»**ги Низом, **«Вояга етмаган болаларни фарзандликка ва тарбияга олиш (Патронат) тўғрисида»**ги Низом сингари ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларнинг қабул қилиниши туфайли фарзандликка олиш билан боғлиқ ортиқча оворагарчиликлар ва қоғозбозликларга барҳам берилди. Эндиликда болаларни фарзандликка ва тарбияга олишга доир ҳужжатлар рўйхати аниқ белгилаб, васийлик ва ҳомийлик идораларининг фаолияти ҳам тубдан янгиланди.

Шу ўринда фарзандликка бола олишни истаган шахслардан талаб этиладиган ҳужжатлар рўйхатини келтириб ўтсак. Бу ҳужжатлар сирасига:

- **фарзандликка олувчиларнинг исми, фамилияси, отасининг исми, яшаш жойи, қачондан бери никоҳда тургани, уларнинг бирга ёки алоҳида яшаши, агар фарзандлари бўлса, уларнинг сони ва ёшлари, фарзандликка олинадиган боланинг фамилияси, исми, отасининг исми, ёши ва жинси кўрсатилган аризаси;**
- **шахсини тасдиқловчи ҳужжат;**
- **никоҳ тузилганлик (никоҳдан ажралганлик) ҳақидаги гувоҳноманинг нусхаси;**
- **оила аъзолари кўрсатилган ҳолда турар жойидан маълумотнома;**
- **иш жойидан иш ҳақи кўрсатилган маълумотнома;**
- **иш жойидан ёки турар жойидан тавсифнома;**
- **фарзандликка олишни истовчи шахснинг соғлиги тўғрисида тиббий маслаҳат комиссиясининг хулосаси, психатрия, наркология муассасалари, тери-таносил касалликлари диспансерининг маълумотномаси.**

Шунингдек, агар фарзандликка олинаётган бола 10 ёшга тўлган бўлса, унинг розилиги васийлик ва ҳомийлик идораси томонидан аниқланиши лозим. Боланинг розилиги аниқланганда, унга фарзандликка олишнинг ҳуқуқий оқибатлари аниқ ва лўнда қилиб тушунтирилади. Оила кодексининг 197-моддасида: **«Оилага тарбияга олинган болалар:**

- **ўзларига тегишли бўлган алимент, шунингдек, пенсия, нафақа ва бошқа ижтимоий тўловларни олиш;**
- **уй-жойга бўлган мулк ҳуқуқи ёки уй-жойлардан фойдаланиш;**
- **қонун ҳужжатларига мувофиқ жой олиш ҳуқуқларини сақлаб қоладилар.**

Оилага тарбияга берилган болалар ўз ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, ота-онаси ва қариндошлари билан кўришиш ҳуқуқига ҳам эгадирлар.

Боланинг манфаатига дахлдор ҳар қандай масала оилада ҳал қилинаётганида бола ўз фикрини билдиришга ҳақли», деб кўрсатилган.

Васийлик ва ҳомийликдаги давлат болалар муассасалари тарбияси ва таъминотидаги болаларни фарзандликка олиш, ота-онасининг розилиги талаб қилинмайдиган ҳолларда, васий (ҳомий) ёки ушбу муассаса маъмурияти розилиги билан амалга оширилади.

Васийлик ва ҳомийлик идораси фарзандликка олинувчи ҳақида қуйидаги ҳужжатларни тақдим этади:

- **туғилганлик ҳақида гувоҳнома;**
- **бола фақат эр ёки хотин томонидан фарзандликка олинадиган бўлса, хотин (эр)нинг ёзма тарздаги розилиги (агар эр-хотин оилавий муносабатни тугатган, бир йилдан ошиқ биргаликда яшамаётган ва эр (хотин)нинг турар жойи номаълум бўлса, хотин-(эр)нинг ёзма розилиги талаб этилмайди);**
- **фарзандликка олинувчи ота-онасининг нотариал тасдиқланган ёзма розилиги;**
- **боланинг ота-онаси вафот этгани ҳақида маълумотнома ёки ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум этилгани, муомалага лаёқатсизлиги ёки лаёқати чеклангани, бедарак йўқолган ёки ўлган, деб топилгани тўғрисидаги суднинг қарори;**
- **ота-онанинг бола тарбияси ва таъминотидан воз кечгани тўғрисидаги аризаси, ота-онага қидирув эълон қилингани ҳақидаги ҳужжатлар, ички ишлар, тарбиялаш, даволаш ва бошқа муассасаларнинг боланинг ташлаб кетилгани ҳақидаги далолатномаси ва бошқа ҳужжатлар;**

(Давоми тўртинчи бетда)

Dakki

ЛОҚАЙДЛИК КАСРИ

Мамлакатимизда баркамол авлоднинг вояга етиши, камол топиши учун барча шарт-шароитлар муҳайё қилинган. Ҳар йили ўнлаб замонавий типда қурилган мактаб, лицей ва коллежлар ёш авлод ихтиёрига топширилмоқда. Бунинг замирида ёшларга кўрсатилаётган эътибор орқали эртанги кун истиқболини кўришдек оқилона сиёсат мужассам.

Лекин буни ҳамма ҳам тўғри англаб етавермайди. Акс ҳолда, қуйидаги нохуш ҳолатлар юзага келмаган бўларди.

Яқинда Республика Бош прокуратураси томонидан мактаб ва мактабгача таълим муассасаларидаги аҳвол, болаларга яратилган шароит, энг муҳими, уларга бериладиган озиқ-овқат маҳсулотлари сифати ва миқдори ўрганиб чиқилди. Жумладан, Каттақўрғон туман прокуратураси ходимлари ҳам туман халқ таълими бўлимига қарашли мактабгача тарбия муассасаларидаги аҳволни таҳлил қилишди. Ўрганиш жараёнида шу нарса маълум бўлдики, халқ таълими бўлимига қарашли боғчаларда болаларни озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш борасида бир қатор камчиликларга йўл қўйилган. Айтайлик, туман халқ таълими бўлимига қарашли 10-сон боғчада ўтказилган текширувда етти турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари, шунингдек, 39-сон мактабгача таълим муассасасида беш турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари камомади борлиги аниқланди. Энг ачинарли томони шундаки, текшириш жараёнида худди шундай ҳолат туман халқ таълими бўлимига қарашли бўлган 43 та боғчада ҳам қайд этилди.

Шу ўринда кишини бир нарса таажжубга солади. Болалар боғчасида ишлаётган мудира, ошпаз опаларимиз наҳотки гўдакларнинг ҳақига хиёнат қилишдан қўрқмайдилар?!. Ёки улар “алдагани бола яхши” қабилида иш тутишадими? Ота-оналар-чи, улар нега ўзларининг фарзандлари тарбия олаётган, униб-ўсаётган жойнинг шароити билан қизиқишмайди?!.

Туман халқ таълими бўлими томонидан боғчага келган текширувчилар ҳам кўра-била туриб, ёпиғлик қозонни ёпиғлигича қолдиришган. Албатта, хато-камчилик ёки қонунбузарликларга йўл қўйганлар қонун талаби асосида жазоларини олишади. Лекин масаланинг бошқа бир томони кишини ўйлантириб қўяди. Ахир, бугунги болалар — бизнинг эртамиз. Шунинг учун ҳам давлатимиз ёш авлод тарбиясига жиддий эътибор қаратмоқда. Болаларнинг ўсиб камол топиши учун катта маблағ ажратмоқда. Шундай экан, бу хайрли ишга бепарво бўлишга ҳеч биримизнинг ҳаққимиз йўқ.

Салоҳиддин ТУРСУНОВ,
Жиноят ишлари бўйича Каттақўрғон туман судининг раиси,
Ҳусан ЧИННИҚУЛОВ,
Каттақўрғон туман прокурори ёрдамчиси

ПОКИСТОН: ТЕРРОРЧИЛИК ХУРУЖИ

Душанба куни Покистоннинг Афғонистонга чегарадош шимолий Вазиристон туманида террорчи ҳарбий автокалоннани портлатишга уринди, деб хабар беради "ИТАР-ТАСС" ахборот агентлиги. Террорчилик ҳаракати натижасида 3 нафар ҳарбий қурбон бўлди ва яна 9 нафар ҳарбий хизматчи турли даражада тан жароҳати олди. 2006 йилнинг ноябрь ойида ҳам шундай террорчилик ҳаракати оқибатида Даргаи шаҳрида 42 нафар Покистон ҳарбий хизматчилари қурбон бўлган эди.

Покистон Мудофаа вазирлиги вакили, генерал-майор Шавкат Султоннинг айтишига қараганда, ўтган ҳафтада жанубий Вазиристон ҳудудида жойлашган жангари базасига ҳаво ҳужумлари уюштирилган. Ўтказилган ҳарбий операция натижасида 20 нафар жангарилар ўлдирилган. Шунингдек, генерал-майор Шавкат Султон террорчининг хатти-ҳаракатини ана шу ҳаво ҳужумлари учун “қасд олишга уриниш”, деб баҳолади.

ШВЕЦИЯДА “ТОВЛАМАЧИ” БАНКОМАТЛАР

Маълумки, Швеция дунёнинг энг жиноятчилик кам содир этиладиган мамлакатларидан бири ҳисобланади. Лекин яқинда Швеция пойтахти Стокгольмда кетма-кет содир этилган жиноятлар кўпчиликни ҳайратга солиб қўйди.

Бугун техника юксак тараққий этган даврда кўпгина пулдорлар ўз маблағини банкда сақлайди. Шунингдек, кўпчилик чўнтагида пул олиб юришдан кўра, пластик карточкалардан фойдаланишни маъқул кўради. Албатта, чўнтакни қаппайтириб юриш, биринчидан, ноқулайлик туғдирса, иккинчидан, ҳамённи йўқотиб қўйиш хавфи ҳамиша кишини хавотирга солади. Пластик карточка эса ҳам ихчам, қулай, энг асосийси, уни йўқотиб ёки ўғирлатиб қўйган тақдирингизда ҳам сизнинг маблағингизни ҳеч ким ўзлаштириб ололмайди. Чунки пластик карточкадаги махсус рақамни фақатгина унинг эгаси билади.

Буни қарангки, устаси фаранг товламачилар пластик карточкалардаги махсус рақамлар сирини “очиш” йўлини ҳам “ихтиро” қилишибди. Натижада стакгольмлик бир қатор банкларнинг мижозлари чув тушиб қолишди. Бу ҳақда Швециянинг “Свидбанк”и хавфсизлик хизмати раҳбари Бертиль Эльвен шундай ҳикоя қилади:

–Биз илк марта бундан икки ҳафта олдин пойтахт яқинида жойлашган Мэшта шаҳарчасида ана шундай муаммога дуч келдик. Мижоз кимдир ўзининг пластик карточкасидаги маблағни “ўмариб” кетганини айтиб шикоят қилди. Зудлик билан ўтказилган текширувлар шуни кўрсатдики, товламачилар Стокгольм ва унинг яқин-атрофига бир неча ўнлаб сохта банкамотлар ўрнатишган. Бу банкамотларга эса пластик карточкалардаги яширин пинкодларни хотирада сақлаб қолувчи техник қурилма жойлаштирилган.

Стокгольм полицияси бу жиноятни Швецияга Шарқий Европадан келган товламачилар амалга оширишган, дея тахмин қилишмоқда. Лекин бу тахминга нима асос бўлганини ҳозирча ошкор этишмаяпти. Айни кунларда эса полиция ва барча банклар мижозларни огоҳлантириш билан банд.

МАЙК ТАЙСОН ЯНА СУДДА

Дунёга машҳур бокс қироли Майк Тайсон яна суднинг қора курсисига ўтирди, деб хабар беради, "РИА-Новости" ахборот агентлиги. Маълумотларга қараганда, Майк

Тайсон 2006 йилнинг 29 декабрь куни Аризона штатидаги Скотдейл шаҳридаги тунги барлардан биридан қайтаётганда маҳаллий полиция машинасини уриб юборай дегани, учун қўлга олинган. Полиция текширувида унинг гиёҳвандлик моддаси истеъмол қилганлиги аниқланган. Шунингдек, Майк Тайсон машинани гиёҳванд модда истеъмол қилган ҳолда бошқарганлик ва машинасида гиёҳванд модда сақлаганликда ҳам айбланмоқда.

Душанба куни Аризона штатининг Марикопа округ суди Майк Тайсон "иши"ни кўришни бошлади. Судья Карен Эранинг айтишига қараганда, агар Майк Тайсон суд жараёнида ўзини яхши тутса, айбларига чин дилдан иқрор бўлиб, узр сўраса, суд буни енгиллаштирувчи ҳолат сифатида инобатга олади.

Марикопа округи прокуратураси вакили Барнетт Лотстайннинг айтишича ҳали Майк Тайсоннинг ўз айбига иқрор бўлиш-бўлмаслиги номаълум. Унинг адвокати Томас Марло ҳам журналистларга бу ҳақда маълумот беришни истамаган.

Суд бошланишидан аввал бўлиб ўтган матбуот анжуманида округ прокурори Эндрю Томас журналистларга Майк Тайсонни 27 ойдан 7,5 йилга қадар қамоқ жазоси кутаётганини маълум қилган.

Интернет материаллари асосида Элёрбек АБДУМУРОДОВ тайёрлади

Ўзаро сўзлашув жараёнида «нафс» атамаси одатда диёнат, инсофу-инсофсизликка ўхшаш иборалар билан бирга қўлланилади. Чунки инсофли одам ҳеч қачон ўз нафси йўриғига юрмайди. Инсофсиз одам эса аксинча, ўз нафсининг қулига айланади. Дунёнинг ҳавойи кўнгилхушликларига берилиб, ўз ҳаётини ўзи заҳарлай бошлайди. Иймонли киши эса ҳамиша ўз нафси устидан доим ҳукмрон, унинг меъёрини билади. Бундай инсонлар ўзларига ва ўзгаларга эзгулик тилаб яшайдилар.

Jinoyat va jazo

НАФС ГИРДОБИ

Суд очерки

Нафс гирдобига тушиб қолганлар ҳар қандай ёмонликдан тап тортмайди. Ўз нафсларини ўйлаб, ўткинчи ҳою-ҳавас йўлида нафақат ўзларига, балки атрофдагилар, ўзлари яшаб турган жамиятга ҳам зарар етказади.

Бир ўйлаб кўринг, бугунги кунда бутун жаҳон аҳлини ташвишга солаётган, кундан кунга инсониятнинг энг катта ва ёвуз душманига айланиб бораётган гиёҳвандлик балоси қаердан пайдо бўлган? Бу офатнинг дояси ким? Бизнинг назаримизда, бу саволларнинг барчасига биргина сўз билан жавоб бериш мушкул. Улар — шубҳасиз, нафс гирдобига тушиб қолган, унинг ёвуз йўриғига йўрғалашга ўрганиб қолган инсофу диёнатсиз одамлардир. Ахир, қайси соғлом фикрли инсон бойлик орттириш мақсадида гиёҳфурушликдек қаттол ишга қўл уради? Бировнинг ҳаётини заҳарлаш эвазига рўзғор тебратган одамни ким, деб аташ мумкин? Шубҳасиз, ўз нафсига қул бўлган кимсаларгина ана шундай қабиҳ ишларга қўл уриши мумкин. Бугун биз, сиз билан шу мавзуда фикрлашмоққа жазм этдик.

Ҳуқуқ-тартибот идоралари қанчалик жиддий кураш олиб бормасинлар, афсуски, орамизда қабиҳ ишларга қўл урадиган фуқаролар учраб турадики, уларнинг қилмишларини оқлаб бўлмайди. Масалан, Малика Хайруллаева ва Наташа Комаровалар (исм-шарифлари ўзгартирилган) аввал ҳам енгил даромад топиш илинжида бир қатор жиноятларга қўл уриб, озодликдан маҳрум этилган эди. Фақат улар Президентимизнинг **«Амнистия тўғрисида»**ги Фармони туфайли жазодан муддатидан илгари озод этилган эди. Боболаримиз «Букрини гўр тўғрилайди», деб бежиз айтишмаган. Бағрикенглик туфайли озодликка чиққан «қаҳрамонларимиз» ҳам ўз қилмишларидан тўғри хулоса чиқариб олмадилар. Аксинча, янада оғирроқ жиноят, гиёҳфурушликка қўл уришди. Келинг, шу ўринда воқеа тафсилотига тўлиқроқ тўхталиб ўтайлик.

Малика Хайруллаева 1964 йилда Навоий вилоятида туғилган. Жиноят содир этгунга қадар Тошкент шаҳар Яккасарой тумани, А.Қаҳҳор кўчаси 125-хонадонда истиқомат қилган. Турмуши бузилган, икки нафар вояга етмаган фарзанди бор. Малика анча пайтдан буён оғуфурушлик билан шуғулланиб келган. Ўзи ҳам гиёҳванд.

(Давоми тўртинчи бетда)

САМИМИЙ ДЎСТ ЁДИ

Шафқатсиз ўлим иқтидорли журналист, ношир, адиб Ҳакимжон Пирмуҳамедовни 67 ёшида орамиздан олиб кетди.

Ҳ.Пирмуҳамедов 1962 йилда Москва Полиграфия техникумини, 1970 йилда эса ТошДУ (ҳозирги Ўзбекистон Миллий университети)нинг журналистика факультетини тамомлади.

Ҳ.Пирмуҳамедов ҳаёти давомида 10 га яқин қисса ва романларни ўзбек тилига муваффақиятли таржима қилди. «Ўзбекфильм» киностудиясида дубляж қилинган кўплаб фильмларни тилимизга ўгирди.

Адлия вазирлигининг «Адолат» нашриётидаги 10 йиллик раҳбарлик фолияти давомида аҳолини ҳуқуқий адабиётлар билан таъминлашдек мураккаб вазифани амалга оширишда жонбозлик кўрсатди. Ноширлар ҳамда юридик адабиётлар муаллифлари жамоасини шакллантирди.

Ҳ.Пирмуҳамедов республикамизда иқтидорли ношир ва журналист сифатида танилди. Соҳадаги самарали меҳнатлари учун у «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист» унвонига сазовор бўлди.

Журналист, ношир, адиб ва оилапарвар инсон Ҳ.Пирмуҳамедовнинг ёрқин хотираси уни билган, ижодий мулоқотда бўлган дўстлари, шогирдлари ва барча яқинлари қалбида абадий яшайди.

Бир гуруҳ дўстлари

Mulohaza uchun mavzu

БОЛАЛИ УЙ БОЗОР

ёхуд

фарзандликка олишнинг ҳуқуқий асослари

(Давоми. Боши учинчи бетда)

- даволаш муассасасининг боланинг жисмоний ва руҳий ривожланиши тўғрисидаги хулосаси.

Тарбиялаш ёки даволаш муассасаларидан фарзандликка олиш учун берилаётган болага ҳужжатлар тайёрлаш юқорида саналган муассасалар маъмурияти томонидан амалга оширилади ва туман, шаҳар халқ таълими бўлимларига кўриб чиқиш учун берилади. Бундай ҳолларда талаб этиладиган айрим қўшимча ҳужжатларни халқ таълими бўлимларидан аниқлаб олиш мумкин.

Албатта, ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларга ғамхўрлик қилиш, уларни ўз фарзандидек тарбиялаб вояга етказиш жуда катта савобли амалдир. Шу боис, халқимиз: «Туққан она эмас, боққан она», дейди. Дарҳақиқат, етимларнинг бошини силаш, уларга имкон қадар меҳр-мурувват кўрсатиш халқимизга хос эзгу қадриятлардан саналади. Бироқ ҳаётда шундай ҳоллар ҳам учрайдики, фарзанд асраб олишдек хайрли ишга қўл урганлар гоҳида айрим нодон, жоҳил кимсалар туфайли ноҳақ жабр чекадилар.

– Турмуш ўртоғим билан етти йил тирноққа зор бўлиб, умргузаронлик қилдик, — дейди Мавжуда исмли аёл. — **Охир-оқибат катталарнинг маслаҳати билан бир ҳафталик чақалоқни фарзандликка олдик. Бола эр-хотинни бир-бирига боғловчи ришта, деганлари рост экан. Ўғлимиз Жавоҳир оиламизга файз, қувонч олиб кирди. Бироқ у эсини танигандан сўнг кўча-кўйдан йиғлаб қайтадиган бўлди. «Ойи, мен асрандиманми? Ўртоқларим шунақа дейишди-ку!?» — деб зорланганида одамлардан хафа бўлиб кетаман. Болалар Жавоҳирнинг асрандилигини қаердан билади? Албатта, ота-оналаридан эшитишган. Мен Жавоҳирни ўз фарзандимдай оқ ювиб, оқ тараб ўстираяпман. Унинг кўнглини чўктирмаслик, дилини ўкситмаслик учун бошқа туманга кўчиб кетмоқчимиз. Бироқ барибир хавотирдаман: ўғлимнинг ўз онаси топилиб қолиб, уни биздан тортиб олмасмикан?**

Бу саволга жавобан айтиш керакки, фарзандликка олиш сир сақланади. Бу сирни ошкор қилган шахс Жиноят кодексининг 125-моддасига биноан энг кам ойлик иш ҳақининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Бундай қилмиш:

касб фаолияти ёки хизмат мавқеига кўра, фарзандликка олишни сир сақлаши шарт бўлган шахс томонидан содир этилган бўлса; ғаразгўйлик ёки бошқа қабиҳ ниятларда содир этилган бўлса; оғир оқибатларга сабаб бўлса, энг кам ойлик иш ҳақининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Демак, фарзандликка олувчиларнинг ҳақ-ҳуқуқлари қонун доирасида ҳимоя қилинади. Бинобарин, низо чиққан тақдирда ота-она ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишни сўраб, судга мурожаат қилишлари мумкин.

Албатта, ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болалар оилага тарбияга олинганда моддий ва маънавий жиҳатдан етарлича таъминланишлари керак. Яқинда ўзим гувоҳи бўлган бир воқеа мени ташвишга солди. Бир неча йил фарзанд кўрмаган эр-хотин уч ёшли қизалоқни фарзандликка олишганди. Бу хайрли ишлари ижобат бўлиб, ўзлари ҳам фарзанд кўришади. Шундан сўнг ота-она асраб олишган қизга ўгай кўз билан қарай бошлашади...

Хуллас, қизалоқ хўрликларга етти йил бардош беради, кейин қаттиқ бетоб бўлиб, касалхонага тушади. Афсуски, асраб олган ота-онаси унинг ҳолидан хабар олмайди. Натижада васийлик ва ҳомийлик идорасининг даъво аризасига кўра, суд ота-онани асраб олинган қизларига нисбатан ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилади. 10 ёшга тўлган қизалоқнинг розилиги билан унинг туғилганлик гувоҳномасига тегишли ўзгартиришлар киритилади.

Дарҳақиқат, мамлакатимизда ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари васийлик ва ҳомийлик идоралари зиммасига юклатилган. Бинобарин, бундай болаларнинг жисмонан бақувват, баркамол инсон бўлиб камол топишлари учун Меҳрибонлик уйлари ташкил этилган бўлиб, у жойларда барча шарт-шароитлар яратилган. Бош Қомусимизнинг 18-моддасида таъкидланганидек: **«Ўзбекистон Республикасида барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга бўлиб, жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди шахсий ва ижтимоий мавқеидан қатъи назар, қонун олдида тенгдирлар».**

Дилфуза РАҲИМБЕКОВА,
журналист

Dunyoning ishlari

ОМАД КЕЛТИРГАН БОЙЛИК

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

...Шунинг учун ҳам Уильям Фиппс кўзда тутилган исённи жуда осон, лекин ўта шафқатсизлик билан бостирди. Ҳар иккала кема бортида фақатгина Фиппсга садоқатли кишилар тирик қолади. Қолганлар эса унинг топшириғига биноан очиқ денгизга улоқтирилди. Исён бостирилгач, яна тирик қолган кема экипажининг барча аъзолари қидирув ишларига сафарбар этилди.

Тўғри, энди иш бир маромда давом этар, ҳар куни кема бортига ўнлаб бойликларга лиқ тўла бочкалар тортиб олинар, лекин бу бойликлар аввал денгиз тубидан топилган хазинанинг олдида кенг саҳродаги қум зоррасидек майда эди. Чунки исённи бостириш жараёнида кўплаб ўз ишининг устаси бўлган ғаввос ва матрослар денгизга ғарқ қилинганди. Шунинг учун ҳам иш секинлик билан бўлса-да, лекин барибир олға силжирди.

Ана шундай бир хил ва зерикарли кунларнинг бирида сув тубига тушган ғаввослардан бири кутилмаган янгилик топиб чиқди. Ва ниҳоят, баҳри уммон тубидаги "Нуэстра сеньора де ла консепьон"нинг пастки трюми – Эспаньола оролилик кекса денгизчи Уильям Фиппсга айтган хазинанинг асосий қисми бекитилган бўлаги топилган эди. Лекин узоқ йиллар сув остида ётган пастки трюм қум ва турли денгиз ўтлари билан қопланганини учун унинг ичига кириш қийинчилик туғдирарди. Энди экипаж аъзолари ғаввос топган трюмнинг атрофини тозалаш ва унга кириш йўлини топишга киришиб кетди. Кун кетидан кун ўтиб борар, лекин сув тубига шўнғиётган ғаввослар пастки трюмга кириш йўлини топиша олмасди. Фиппс эса "Жеймс энд Мэри" бортига тортиб олинган бойликлар денгиз тубидаги хазинанинг юздан бири ҳам эмаслигини аниқ билар, шунинг учун ҳам ғаввосларни трюмга кириш йўлини топишга мажбурларди...

Одатдаги кунларнинг бирида тонг саҳар уйғонган Уильям Фиппс ўзларига яқин жойда лангар ташлаган кемани кўриб, саросимага тушиб қолди. Чунки биринчидан, кутилмаганда пайдо бўлган кема бортидагилар кимлиги номаълум эди. Иккинчидан эса, агар улар қароқчилар бўлиб, "Жеймс энд Мэри" кемаси бортидаги бойликлардан хабар топишса, Фиппс ва унинг экспедицияси аъзоларини тинч қўймасликлари аниқ эди. Шунинг учун у энг аввало, ҳар иккала кемадагиларни йиғиб, ҳозирча "Нуэстра сеньора де ла консепьон" топилгани ҳақида номаълум кемадагиларга умуман маълумот бермаслик ҳақида топшириқ берди ва шундан кейингина кутилмаган меҳмонлар билан мулоқотга киришди.

Маълум бўлишича, улар ўтган йили Уильям Фиппс билан ҳамкорликда хазина қидирган англиялик бир қатор йирик савдо компанияларининг вакиллари экан. Улар Фиппсга яна ҳамкорликни давом эттиришни таклиф қилишди. Шунингдек, янги меҳмонлар агар хазинани ўзлари топадиган бўлишса ҳам унинг тенг ярмини Фиппсга беришга рози эканлигини баён қилишди. Албатта, хазинани топиб, унга эришай деб турган Уильямга янги шерикларнинг кераги йўқ эди. Лекин уларнинг таклифидан бўйин товлаб ҳам бўлмасди. Фиппс уларнинг таклифини рад этсам, воқеадан хабардор бўлишлари мумкин, деб ўйлайди. Шунинг учун у янги қидирувчиларнинг барча шартларига рози бўлди ва уларнинг кемасини хазинадан узоқроқ жойга лангар ташлашга буюрди. Уларнинг кўзида ўзи ҳам кемалари лангар ташлаган жойларни ўзгартирди. Унинг нияти янги ҳамкорларни имкон даражасида хазинадан узоқлаштириш эди. Худди шундай бўлди ҳам. Бир неча ҳафта давом этган самарасиз қидиришдан сўнг янги ҳамкорлар елканларини кўтариб, жўнаб қолишди. Шундан кейингина Фиппс яна аввалги жойга қайтиб, ишни қолган жойидан бошлаб юборди.

Ва ниҳоят белгиланган муддатдан узоқроқ сув остида қолиб кетган ғоввослардан бири денгиз тубидан тортиб олинди. У юзлари қонга бўялган ва ярим беҳуш ҳолда эди. Ғоввос ҳушига келгандан кейин айтган биринчи сўзи шу бўлди:

–Трюмга йўл топилди. У ерда қопланган олтин ва кумушлар, шунингдек, бир киши кўтариш у ёқда турсин, ҳатто жойидан қўзғатиши ҳам мушкул бўлган мустаҳкам сандиқлар бор...

Экспедиция аъзолари янаям кўтаринки руҳ билан ишга киришиб кетди. Энди кетма-кет сув остига шўнғиётган ғаввослар ҳар гал қоп тўла тилла ёки кумуш тангалар билан юқорига кўтариларди. Лекин бу Фиппсни қаноатлантирмас, у ғаввослардан тезроқ сандиқларни тортиб чиқишни талаб қиларди. Ва ниҳоят орадан яна уч кун ўтиб ғаввослар Уильям Фиппснинг ишончини оқлашди. Қийинчилик билан бўлса-да, сандиқлардан бирини сув юзасига олиб чиқишди. "Жеймс энд Мэри" кемаси бортига тортиб олинган сандиқни матрослар болта, чўкич ва ломлар ёрдамида катта қийинчилик билан бузишга муваффақ бўлишди.

Буни қарангки, Фиппснинг ички сезгиси бу гал ҳам алдамаган экан. Чунки сандиқ олмос, марварид, феруза, олтин ва бошқа бирбиридан қимматбаҳо тақинчоқлар билан лиқ тўла эди. Бу эса сувга чўккан "Нуэстра сеньора де ла консепьон" кемаси бортида Эспаньола оролилик кекса денгизчи Фиппсга айтганидан ҳам кўра кўпроқ бойликлар мавжуд бўлганини кўрсатиб турарди. Шундай экан қидирув ишларини яна давом эттириш керак эди. Афсуски, бу вақтга келиб ҳар иккала кемада озиқ-овқат ва ичимлик суви заҳираси тугаб борар, уларсиз эса очиқ денгизда ишни давом эттириб бўлмасди. Шунинг учун ҳам Фиппс Ямайка оролларига қайтиб, озиқ-овқат ва ичимлик суви ғамлаб олди ва яна аввалги жойига йўл олади. Лекин бу гал унга қидирув ишларини давом эттириш насиб этмади. Чунки осмонда тўпланаётган қора булутлар ва денгизнинг қутуриб чайқалиши бўлажак кучли довулдан дарак берарди. Бундай довулда кеманинг бирорбир жойда лангар ташлаб туриши муқаррар ҳалокат билан баб-баравар эканлигини ҳар бир денгизчи, жумладан, Фиппс ҳам жуда яхши биларди.

1687 йилнинг 19 апрелида Уильям Фиппс кема капитанларига лангарларни кўтаришни буюрди. Айнан Фиппс лангарларни кўтариб, ортга қайтишга буйруқ бераётган бир пайтда, кема бортида кўз кўриб, қулоқ эшитмаган хазина ортилган кемаларга довулдан ҳам кучлироқ хавф таҳдид солиб кела бошлади. Бу хавф – французларнинг 22 та тўп билан қуролланган "Глуар" кемаси эди. "Глуар"нинг капитани ҳам қароқчи Морган каби машҳур ва шавқатсиз, шунинг баробарида, денгиз жанги ҳадисини олган қароқчилардан бири эди. Фиппс буни жуда яхши билар, аниқроғи аввал ҳам "Глуар"га дуч келганди. Шунинг учун ҳам Фиппс 10 та тўп билан "Глуар"га қарши жанг қилиш аҳмоқликдан бошқа нарса эмаслигига ақли етарди.

Демак, унда биргина йўл қолган. Қандай бўлмасин, жангга кирмаслик ва имкон топиб, жуфтакни ростлаб қолиш. Фиппс худди шундай йўл тутди. Ўз кемаларига барча елканларни кўтариб, олға сузишга буйруқ берди. Энг ёмон томони, Фиппс қочаётган томонда турли сув ости қоялари мавжуд бўлиб, кемалар ҳар дақиқада уларга урилиб кетиши мумкин эди. Фиппс бу хатарни ҳам жуда яхши билар, лекин бошқа йўл йўқлигини уни таваккал қилишга мажбур қилганди.

Қувди-қочди узоқ давом этди. Осмон қалин булут билан қоплангани учун қоронғу тушиши билан атроф зулмат билан қопланди. Ҳатто бир қадам наридаги қояни ҳам кўриб бўлмасди. Довул эса кучайиб борарди. Ана шундай таҳликали бир вазиятда Фиппс навбатдаги таваккалга қўл урди. Кемаларга лангар ташлашни буюрди. Юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, довул пайтида очиқ денгизда лангар ташлаш муқаррар ҳалокат билан баравар ҳисобланарди. Лекин "Глуар" билан тўқнашиш бундан ҳам хавфлироқ. Уильям Фиппс олдида турган икки ҳалокатли йўлдан бирини ўз ихтиёри билан танлаши шарт эди. У эса узоқ ўйлаб ўтирмасдан биринчи йўлни танлади ва кема капитанларининг қаршилигига қарамай кемалар унинг буйруғи билан очиқ денгизда лангар ташлади...

Шуни алоҳида таъкидлаш кераккки, бу гал ҳам Фиппсга омад кулиб боқди. Ҳалокат юз бермади. Энг асосийси, тонг отган маҳалда яқин атрофда "Глуар"нинг қораси ҳам кўринмасди. Демак, Фиппс экспедицияси ҳар иккала хавфдан қутулган, лекин шунинг баробарида, очиқ денгизда йўналишни йўқотиб қўйган эди. Шунинг учун ҳам "Жеймс энд Мэри" ва "Генри оф Лондон" кемалари орадан роппароса уч ой ўтиб, аниқроғи, 1687 йилнинг 6 июнида Англиянинг Детфорд портига лангар ташлади.

Хуллас, Уильям Фиппснинг Англияга қайтиши катта шов-шувга сабаб бўлди. Одамлар фақат Фиппс топган кўз кўриб, қулоқ эшитмаган хазина ҳақида гапиришарди. Албатта, хазинанинг қай тариқа бўлиниши ҳам кўпчиликнинг назаридан четда қолмаган. Тарихий ҳужжатларнинг гувоҳлик беришича, топилган хазинанинг асосий қисми қироллик хазинасига келиб тушган. Герцог Олбермарлскийга теккан бойлик эса ўша вақтдаги ҳисоб-китобларга қараганда, 43 минг фунтга баҳоланган. Ана шу бойлик билан герцог Олбермарлский Англиянинг энг бой фуқароларидан бирига айланганининг ўзиёқ, ўша даврда 43 минг фунтнинг қадри қанчалик эканини кўрсатади.

Уильям Фиппсга эса топилган хазинадан 11 минг фунтлик улуш ва Англия рицари унвони насиб этди. Бу ҳам ўша давр учун кичкина бойлик эмас эди. Шунинг учун ҳам у Янги Англияга қайтгач, Массачусетса губернатори лавозимини эгаллади. Лекин унга бу лавозимда узоқ ўтириш насиб этмади. Французларга қарши урушда унинг қўшинлари мағлубиятга учради ва у Англияга елкасида катта қарз юки билан қайтди. Уильям Фиппс Англия судининг ҳукми билан қарзларини вақтида узмагани учун узоқ муддатли қамоқ жазосига ҳукм қилинди. Фиппс роппа-роса 44 ёшида Англия турмаларидан бирида жон берди...

Тарихий маълумотларга қараганда, Уильям Фиппс қироллик ҳисобидан дафн этилган. Орадан маълум муддат ўтиб, Фиппснинг хотини ўз эрига ёдгорлик ўрнатган бўлиб, унда "Жеймс энд Мэри" кемасининг лангар ташлаб турган ҳолати акс эттирилган. Орадан асрлар ўтаётган бўлишига қарамасдан, қизиқувчилар дунёдаги энг катта хазинани топган ва лекин ўзи қашшоқликда, қарздорлиги учун қамоқхонада жон таслим қилган Уильям Фиппснинг қабрини зиёрат қилишади...

Хорижий матбуот материаллари асосида Ислом ҲАМРО тайёрлади

ЭЪЛОН!

Тошкент вилояти адлия бошқармаси Ангрен шаҳридаги (Красногорск қўрғони) ўрни бўш бўлган 3-сонли давлат нотариат идораси нотариуси лавозими учун танлов эълон қилади. Танловда нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияга эга бўлган олий юридик маълумотли, Ўзбекистон Республикаси фуқаролари иштирок этишлари мумкин.

Танловда иштирок этиш истагини билдирган талабгорлар адлия бошқармасига шахсан қуйидаги ҳужжатларни тақдим этишлари лозим:

а) Малака комиссияси номига ариза;

б) Паспорт нусхаси;

в) Белгиланган шаклда тўлдирилган шахсий варақа;

г) Меҳнат дафтарчасининг нотариал тасдиқланган нусхаси;

д) Нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензиянинг нотариал тасдиқланган нусхаси;

е) Нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияга эга бўлиб, лекин 3 йил мобайнида нотариус лавозимида иш бошламаган талабгорнинг қайта малака имтиҳонини топширганлиги ҳақида малака комиссиясининг қароридан кўчирма;

ж) Охирги иш жойидан берилган меҳнат фаолияти тўғрисидаги тавсифнома.

Мурожаат учун манзил: Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, У.Носир кўчаси, 93-уй.

ЭЪЛОН!

Хоразм вилояти адлия бошқармаси Адвокатлар бўйича Малака комиссиясининг 2006 йил 21 декабрдаги қарорига асосан Хоразм вилояти адлия бошқармаси томонидан Алламов Бахтиёрга 2002 йил 3 июлда берилган HZ-000106 рақамли адвокатлик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензиясининг амал қилиши 6 (олти) ой муддатга тўхтатиб турилганлиги;

Ҳасанов Бектурдига 2003 йил 3 сентябрда берилган HZ-000123 рақамли адвокатлик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензиясининг амал қилиши тўхтатилганлиги;

Ғофуров Яқитжонга 1997 йил 25 июнда берилган HZ-000009 рақамли адвокатлик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензиясининг амал қилиши тўхтатилганлигини маълум қилади.

Тошкент вилояти адлия бошқармаси томонидан Чирчиқ шаҳар ФҲДЁ бўлимига сарфлаш учун берилган I TV 0179224 рақамли туғилганлик ҳақидаги гербли гувоҳнома йўқолганлиги сабабли, бекор қилинади.

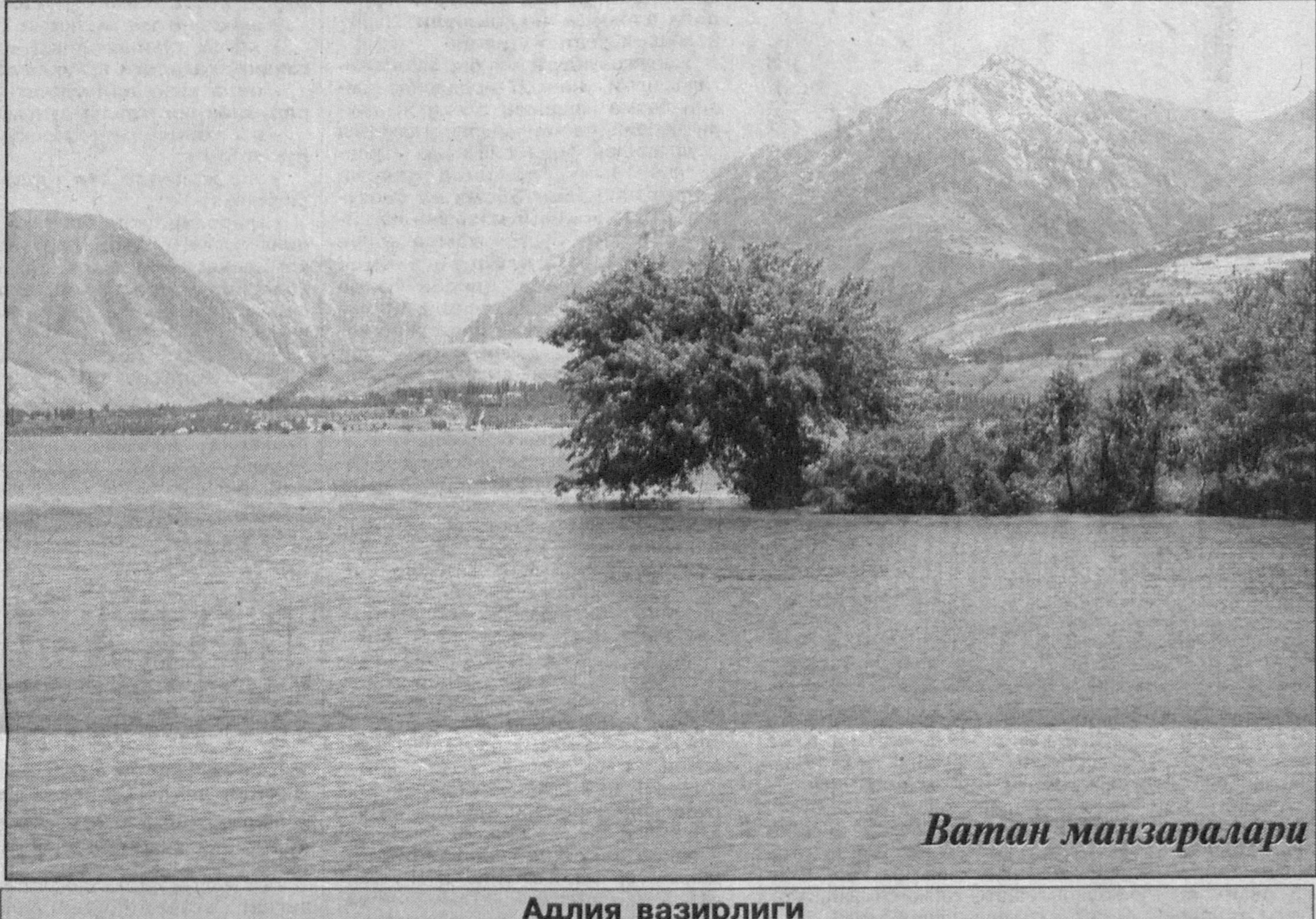

Ватан манзаралари

Адлия вазирлиги
Тошкент юридик коллежи амалиёт ўқитувчиси лавозимига танлов эълон қилади

Амалиёт ўқитувчиси — 2 нафар

Танловда қатнашиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:
- Директор номига ариза;
- Сўровнома;
- Таржимаи ҳол;
- Олий маълумоти ҳақида дипломнинг нусхаси;
- Илмий даража ва илмий унвон нусхалари (мавжуд бўлса);
- Паспорт нусхаси;
- 4х6 ўлчамдаги 6 дона фото сурат;

Танловда олий юридик маълумотга ва амалий тажрибага эга бўлган мутахассислар иштирок этиши мумкин.

Ҳужжатларнинг асл нусхалари шахсан номзодлар томонидан тақдим этилади.

Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб, 30 кун мобайнида Тошкент юридик коллежи кадрлар бўлимида қабул қилинади.

Манзил: Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, 12-мавзе, 67а-уй
Телефон: 275-77-01, 275-77-12 Факс: 173-84-35.

Jinoyat va jazo

НАФС ГИРДОБИ

Суд очерки

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Халқимизда «кўр-кўрни қоронғуда топади», деган мақол бор. Кунлардан бирида қандайдир иш билан Чилонзор савдо марказига борган Малика Наташа билан танишиб қолади. Буни қарангки, Наташа ҳам гиёҳвандликка чалинган экан. У аввалига Маликанинг доимий мижозига айланди. Кейинчалик эса бир-бирлари билан опа-сингиллик «ришталари»ни боғлаб, «героин» савдоси билан шуғуллана бошлашди. Аввалига ишлари бароридан келиб, 1 грамм «героин» моддасини «Махмуд» исмли шахсга нақд 25 минг сўмга пуллашди. Нафс бандалари ҳам мўмай даромад топиб, ҳам «героин» моддасини истеъмол қилиб, сархуш эдилар. Маликага янгийўллик танишлари «героин» етказиб беришар, у эса Наташа билан заҳру қотилни Яккасарой тумани, Бобур кўчаси 67-хонадон ёнида 0,04 грамини 12 минг сўмдан пулларди. Уларнинг ўзларини тутишлари эса атрофдагиларда шубҳа уйғотди. Шунинг учун ҳам улар бу ҳақда туман Ички ишлар бўлимига хабар беришди...

«Кўза кунда эмас, кунида синади» деганларидек, 2005 йил 19 март куни кеч соат 21 ларда Малика ўз мижозини кутиб турарди. Кутилмаганда ички ишлар ходимлари пайдо бўлиб, уни қўлга олишди. Гувоҳлар иштирокида ўтказилган тинтувда унинг эгнидаги куртка чўнтагидан сотиш учун тайёрланган полиэтилен халтачадаги 0,04 грамм «героин» моддаси ва қон юқи шприц чиқди. Суд-тиббий экспертизаси хулосасига кўра, Малика шу куни 0,0013 грамм наркотик модда қабул қилган экан. Тергов жараёнида Малика ва Наташа ўз айбларига тўлиқ иқрор бўлишди. Суд уларга амалдаги қонунчилик асосида жазо тайинлади.

Бир томондан қараганда, ҳақиқат қарор топгандек. Чунки жиноятчилар қўлга олинди. Уларга тегишли жазо берилди. Лекин тангнинг иккинчи томони ҳам бор. Ахир, улар ўзларининг жиноий фаолиятлари давомида қанчадан-қанча одамларни бу оқ оғу билан заҳарлаб, қанча оилаларни бузилиши, кимларнинг гиёҳвандлик гирдобига тушиб қолишига сабаб бўлмади, дейсиз. Энг ёмони, гиёҳвандлик чангалига ҳали катта ҳаётга қадам қўйиб улгурмаган ёшлар тушиб қолади. Оқ оғу эса уларнинг келажагини саробга айлантириб, ўзларини жиноят кўчасига етаклайди...

Мутахассисларнинг фикрича, асосан меҳнатга бўйни ёр бермайдиган, ота-она назоратидан четда қолган ва кўп ҳолларда моддий таъминланган оилаларнинг ўйинқароқ фарзандлари бу йўлга ўзлари билиб-билмай кириб қоладилар. Чунки гиёҳвандлик савдоси билан шуғулланувчилар аввалига бундай ёшларга гиёҳвандлик моддаларини текинга беришади. Уларга оғунинг роҳати ҳақида тинимсиз сўзлаб, онгини заҳарлашади. «Йўли»ни қилиб, гиёҳвандликка ўргатиб олганларидан сўнг эса «савдо»ни бошлаб юборишади...

Қуйида юқоридаги фикримизни исботловчи бир мисол келтирамиз.

Алишер ота-онасининг яккаю ёлғиз ва севимли фарзанди эди. Унинг курсдошлари дарсдан сўнг кутубхонага қатнаса, у дискоклубларга чопарди. Табиийки, у тунги клубларда турли нобакор дўстлар орттиради. Отаси Рўзимат ака ўзига тўқ, ўғли нимани истаса, шуни муҳайё қилиш имконига эга эди. Кўзининг оқу-қораси, яккаю ёлғиз фарзанди, вақт ўтиб чироғини ёқувчи ўғлидан умиди катта эди. У ҳам бошқа оталар каби фарзандимга тўй қилай, бошқалар қатори келин тушириб, невара суяй, дея эзгу ниятлар қилар, фарзандим бахтли бўлса, ҳаётда ўз йўлини топса, деб кунни тунга улаб, тинмай меҳнат қиларди. Ўғлининг гиёҳвандликка ружу қўйиши мумкинлигини хаёлига ҳам келтирмасди. Албатта, ҳар қандай ота-она ана шундай эзгу умидларда фарзанд тарбиялайди. Лекин Рўзимат ака ҳеч қачон Алишер қаерга бориб, қачон келаяпти, унинг дўстлари ким, деб қизиқиб кўрмади. Кутилмаган воқеа туфайли сир очилганида эса Алишер аллақачон гиёҳвандга айланиб улгурганди...

Алишер К. шифохонада узоқ муддат даволанди. Ота энди бор диққат-эътиборини уни гиёҳвандлик гирдобидан тортиб олишга қаратди. Саъй-ҳаракатлар маълум бир натижа ҳам бергандек бўлди. У соғайиб шифохонадан чиққач, ота-онаси уйлантириш тараддудига тушиб қолишди. Улар шу йўл билан фарзандларини аввалги «дўст»ларидан бутунлай ажратиб олишмоқчи эди. Лекин шифокорлар ҳали шошмасликларини, унинг руҳи батамом соғаймаганлигини айтиб, ота-онанинг фикрига қарши туришди. Аммо Рўзимат ака айтганидан қолмай, катта тўй қилиб, ўғлини уйлантирди...

Тўйдан сўнг Алишер уч-тўрт ой ўзини яхши тутди. Отаси ўйлаганидек, келин билан «овуниб», эски «дўст»ларини унутгандек бўлди. Лекин орадан маълум муддат ўтгач, яна эски одатини қўмсаб қолди. Ўз нафсини жиловлай олмаган Алишер эски танишларига қўнғироқ қилиб, заҳри қотил топди ва «героин»ни керагидан ортиқча қабул қилиши натижасида, юрак хуружи билан вафот этди. Бу нафс оғуси нафақат Алишернинг ўзини, балки ота-онаси ва уч ойлик келинчакни ҳам бир умрлик изтироб чангалига ташлади...

Яна бир мисол.

Даврон А. ҳам гиёҳвандлик моддаларини истеъмол қилар эди. Кунлардан бирида у гиёҳванд модда сотиб олиш илинжида ўғриликка қўл уради ва қўлга олинади. У жазони ўташ билан бирга Тошкент шаҳар наркология диспансерида даволанди. Хайриятки, Алишерга нисбатан Давроннинг иродаси мустаҳкам экан. У бугунги кунда бутунлай соғайиб, ота-онаси ва оиласи бағрига қайтди. Шундай бўлса-да, ҳар уч ойда шифокорлар билан маслаҳатлашиб туради. Аммо ҳамма ёшлар ҳам худди Даврондек бу вабодан қутулиб кета олишмайди. Шундай экан, энг аввало, ота-оналар фарзандларини гиёҳвандлик гирдобига тушиб қолишларидан асрашлари лозим бўлади. Доно боболаримиз айтганларидек, касални даволагандан кўра, унинг олдини олган маъқул...

Шу ўринда донишманд халқимизнинг яна бир мақоли: «бир болага етти маҳалла ота-она», деган ҳикматнинг мағзини чақиб кўрайлик. Қолаверса, бугун юртимизда соғлом ва баркамол авлод тарбияси ҳақида бутун бир жамият шуғулланаётир. Бу бежиз эмас. Чунки бугунги ёшлар бизнинг эртанги келажагимизни белгилаб беради.

Хулоса ўрнида шуни айтиб ўтиш керакки, бугун маҳаллалар, каттаю кичик ўқув юртлари, қўйингки, ҳамма-ҳаммамизнинг энг асосий вазифамиз – баркамол авлод, комил инсон тарбиясидир. Ана шундагина биз халқимиз қадриятларига ёт бўлган гиёҳвандлик каби иллатлардан батамом халос бўламиз...

Зафар ЁҚУБОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

ИНСОН ва ҚОНУН

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1996 йилнинг январидан нашр этилади

2007 йил 3 январда Ўзбекистон Матбуот ва Ахборот агентлигида 0081-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: **Бобомурод РАЙИМОВ**

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Бўритош МУСТАФОЕВ, Абдукамол РАҲМОНОВ, Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ, Маҳмуд САТТОРОВ, Мавжуда РАЖАБОВА, Ислом ҲАМРО, Хуршид СОДИҚОВ, Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.

Навбатчи: **Аслиддин СУЮНОВ**

Саҳифаловчи-дизайнер: **Фарҳод ХЎЖАНАЗАРОВ**

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди.
Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй.
Буюртма Г-16. Тиражи — 7500.
Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 23.30

МАНЗИЛИМИЗ: 100047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-50

1 2 3 4 5